

Sportisti Roi verkostoyhteistyön kehittäminen Rovaniemellä

Markus Kekkonen

Opinnäytetyö

Liikunnan ylempi AMK-tutkinto

Liikunta-alan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma 2016

Tekijä Markus Kekkonen	Ryhmä tai aloitusvuosi 2014
Opinnäytetyön nimi Sportisti Roi verkostoyhteistyön kehittäminen Rovaniemellä	Sivu- ja liitesivumäärä 53 + 4
Ohjaaja Timo Vuorimaa	
Kuntien liikuntapalveluiden tilanne on viime vuosina kiristynyt niin taloudellisesti kuin toiminnallisestikin. Samaan aikaan tutkimukset kertovat, että suomalaiset lapset ja nuoret liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän. Tässä tilanteessa lapsia ja nuoria liikuttavien tahojen on alettava yhdessä pohtimaan, miten tilanne saadaan käännettyä paremmaksi. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Rovaniemellä käynnistyneen Sportisti Roi verkostoyhteistyön onnistumista toiminnan ensimmäisenä vuotena. Tutkimuksen kohteena oli Sportisti Roi ja sen alakoululaisille käynnistämä liikunnallinen iltapäivätoiminta sekä tapahtumat. Tarkoituksena oli tunnistaa Sportisti Roi verkostoyhteistyön vahvuuksia, heikkouksia ja mahdollisia kehittämiskohteita tutkimuksen keinoin. Tietoa toiminnasta kerättiin osallistumalla Sportisti Roi koordinaatioryhmän toimintaan, havainnoimalla ja alakoululaisille tehdyn kyselyn avulla. Tutkimuksesta saatua tietoa ollaan hyödynnetty Sportisti Roin kehittämiseksi ja kehittämissuunnitelman luomiseksi toiminnalle. Tutkimuksessa verkostoyhteistyön vahvuuksiksi todettiin toiminnan tehokkuus, taloudellisuus, sekä tiedon ja osaamisen hyödyntäminen. Verkostoyhteistyön keskeisimmät haasteet puolestaan ovat organisointi ja toimintaan sitoutuminen. Kyselystä selvisi, että järjestetyillä liikunnallisilla iltapäiväkerhoilla oli tavoitettu urheiluseuroihin kuulumattomia koululaisia. Kerhoissa oltiin päästy tutustumaan uusiin lajeihin ja osa koululaisista oli löytänyt itselleen harrastuksen. Koululaiset olivat olleet pääosin tyytyväisiä kerhoihin. Osallistuminen toimintaan oli oletettua vähäisempää osassa kouluista. Tapahtumien järjestäminen onnistuu hyvin verkostoyhteistyöllä ja niillä tavoitetaan kerralla suuria määriä oppilaita. Tapahtumia yhdistämällä saadaan niistä tehokkaampia. Keskeisimmät kehittämisen kohteet Sportisti Roi toiminnalle ovat viestinnän ja tiedottamisen kehittäminen, yhteistyökumppaneiden hankkiminen, koululaisten tehokkaampi aktivoiminen ja toiminnan laajentaminen uusille ryhmille.	
Asiasanat Verkostoituminen, liikunta, toimintatutkimus	

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Liikunta lapsuudessa	2
2.1 Alakouluikäisen lapsen liikunta.....	2
2.2 Liikuntapaikat ja -tilaisuudet	3
2.3 Seura harrastaminen.....	4
2.4 Lasten liikunnan harrastaminen vähentynyt	5
3 Rovaniemi liikuntapalvelun tarjoajana.....	8
3.1 Kunnan liikuntapalvelut ja lainsäädäntö.....	8
3.2 Rovaniemen liikuntapalvelut osana liikunnan tuotantoprosessia	10
3.3 Rovaniemen liikuntapalveluiden palvelutilaus 2014	12
4 Kunnat haasteiden edessä	13
4.1 Kunta liikunnan rahoittajana	14
4.2 Kuntien liikunnan rahoitus	16
4.3 Keinot laman vaikutusten minimointiin.....	18
5 Sportisti Roi verkostoyhteistyö	18
5.1 Verkostoituminen.....	18
5.2 Toiminnan käynnistäminen.....	19
6 Kehittämistyön tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävät.....	20
7 Projektin vaiheet.....	21
7.1 Sportisti Roi koordinaatioryhmän perustaminen	22
7.2 Osallistuva havainnointi	24
7.3 Kysely.....	25
8 Tulokset ja kehittämistoimenpiteet.....	26
8.1 Kyselyn tulokset	26
8.2 Osallistuva havainnointi	29
8.3 Käynnistetyt kehittämistoimenpiteet ja toimenpidesuosituksset	33
9 Pohdinta	37
9.1 Pohdintaa tuloksista	37
9.2 Pohdintaa tutkimuksesta	42
9.3 Yhteenvedo	47
Lähteet.....	50

Liitteet.....	54
Liite 1. Kyselylomake Sportisti Roi.....	54
Liite 2. Viestintäsuunnitelma malli.....	56

1 Johdanto

Liikunnan avulla tuotetaan rovaniemeläisille hyvinvointia, elämyksiä, yhteisöjä ja sisältöä normaaliin arkielämään. Liikunnan vaikutukset ovat monipuolisia, eikä niitä voida mitata pelkästään rahassa. Monipuolisilla ja helposti saavutettavilla liikuntapalveluilla saadaan Rovaniemestä huomattavasti kilpailukykyisempi. Palveluita järjestettäessä on tärkeää huolehtia terveysnäkökohdista ja ottaa huomioon eri käyttäjäryhmät. Kiristynyt taloustilanne vaikuttaa monella tavalla kuntien liikuntapalveluiden toimintaan. Kustannukset ovat nousseet ja talousarviot puolestaan pienentyneet vuosi vuodelta. Tämä aiheuttaa sen, että taloudellinen liikkumavara kaventuu ja joudutaan miettimään palveluiden järjestäminen uudestaan.

Rovaniemellä ryhdyttiin pohtimaan liikunta-alan toimijoiden verkostoitumisen mahdollisuuksia Roihu10 hankkeen muodossa. Tavoitteena oli kehittää uudistuvaan johtamiseen pohjautuva malli, missä liikuntapalveluiden hallinto ja palvelutuotanto yhdistyvät, ja toiminnan kehittämistä koordinoimaan luodaan verkostomaisesti toimiva organisaatio. Verkostoitumisen kautta käynnistyi alakouluikäisille suunnatun liikunnallisen iltapäivätoiminnan suunnittelu. Perustettiin verkostoitunut koordinaatioryhmä, joka nimesi toiminnalle nimen Sportisti Roi ja käynnisti toiminnan. Toiminnalla järjestettiin alakoululaisille matalan kynnyksen liikunnallisia kerhoja ja erilaisia tapahtumia. Näillä pyrittiin helpottamaan lapsia löytämään itselleen sopivan harrastuksen ja kokeilemaan monipuolisesti erilaisia lajeja. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä tutkittiin toimintatutkimuksen keinoin Sportisti Roin toimintaa ensimmäisen vuoden ajan ja pyrittiin löytämään keinoja kehittää toimintaa.

Tutkimuksen taustalla on yleinen huoli lasten arkiliikunnan vähenemisestä. Monet kunnat eri puolilla Suomea painivat samojen ongelmien parissa pyrkiessään aktivoimaan liian vähän liikkuvia sekä liikunnasta syrjäytyneitä lapsia ja nuoria. Pääallekkäiseen työhön käytetään liikunnan järjestämisessä paljon aikaa ja rahaa. Verkostoyhteistyöllä saatiin järjestettyä toimintaa tehokkaasti ja taloudellisesti hyödyntäen useiden toimijoiden tietoa sekä osaamista. Raportissa tuodaan esille kuntien liikuntapalveluiden tilanne, lasten liikunnan harrastamiseen vaikuttavia seikkoja ja tutkimuksen tulokset kehittämisehdotuksineen.

2 Liikunta lapsuudessa

2.1 Alakouluikäisen lapsen liikunta

Lapsen ehdoilla ja parhaaksi tapahtuva monipuolinen liikunnallinen toiminta on haaste meille kaikille. Tarvitsemme lisää tietoa lasten ajatusmaailmasta, kasvusta ja kehityksestä, liikunnan harrastamisesta, ravitsemuksesta ja oppimisesta eri ikäkausina. Tiedon ja kokemuksen karttuessa voimme tuottaa mielekkäämpää toimintaa lapsille. Näin saadaan lapset nauttimaan enemmän harrastuksestaan, oppimaan lisää taitoja ja kasvamaan elämäntavoiltaan liikunnallisiksi aikuisiksi. (Miettinen 1999, 9.)

Alakoululla tarkoitetaan perusopetuksen vuosiluokkia 1-6. Alakoululaiset ovat vielä kohtuullisen aktiivisia ja viettävät välitunnit liikunnallisilla tavoilla. Siitä huolimatta vain osa koululaisista liikkuu riittävästi ja täyttää fyysisen aktiivisuuden suositukset. Liian vähäinen aktiivisuus uhkaa koululaisen normaalia kehitystä. Liikunnanopetuksella pyritään tukemaan oppilaiden kokonaisvaltaista kasvua ja myönteistä käsitystä itsestä paitsi liikkujana myös uusien asioiden oppijana. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 482.)

Monipuolinen liikunta on tärkeässä roolissa alakoululaisen lihasten ja jänteiden kehittymisen kannalta. Kasvavan lapsen painon noustessa oman vartalon liikuttaminen ja kannatteleminen kuormittavat kehoa tasaisesti ja luonnollisesti. Pituuskasvu ja kehon mittasuhteiden nopea muuttuminen vaikuttavat alakoululaisen liikkumiseen. Nämä kehon muutokset tuleekin huomioida liikuntaa suunnitellessa ja pyrkiä tukemaan kehon kehitystä. Yli 2 tuntia kestävää yhtämittaista paikallaan istumista tulee välttää, koska se altistaa staattisen lihasjännityksen kerääntymiselle (Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 2008). Koululaisille tarkoitettuilla välineillä, motivoivalla koulupihalla ja liikkumiseen houkuttelevalla ympäristöllä voidaan lisätä innostusta lähteä liikkumaan. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 484-485.)

Luuston kehittymiseen tarvitaan kohtuullista tärähtelyä vähintään kolmena päivänä viikossa (Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 2008). Tällaista liikuntaa ovat muun muassa juokseminen ja hyppiminen sekä pelit ja leikit, joissa tulee suunnanmuu-

toksia tai potku- ja lyöntitehtäviä. Liikunnan avulla kehitetään myös hengitys- ja verenkiertoelimistöä, jolloin liikutaan pitkiä aikoja sen verran ripeästi, että syke nousee ja hengitys kiihtyy. Alakoululaisille tulee opettaa karkeamotoristen taitojen hallintaa ja varmistaa perustaitojen, kuten kävelemisen, juoksemisen, hyppäämisen, heittämisen, kiinniottamisen, potku- ja lyöntiliikkeiden oppiminen. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 486-487.)

Positiiviset liikuntakokemukset vaikuttavat lapsen minäkuvaan myönteisesti. Näitä kokemuksia saadaan liikkujakeskeisellä toiminnalla, jossa arvostetaan yhteistyötä ja lapsen vastuuta omista päätöksistä. On tärkeää puhua tavoitteista ja auttaa lasta valitsemaan lyhyen tähtäimen tavoitteita liikunnassa. Myönteiset ja monipuoliset liikuntakokemukset luovat pohjaa positiiviselle liikunta-asenteelle ja aikuisiän liikunnalliselle elämäntavalle. (Rinta, Lind, Lipponen & Tamminen 2008, 17.)

2.2 Liikuntapaikat ja -tilaisuudet

Kunnat ja koulut pyrkivät minimoimaan tilakustannuksia kiristyvässä taloustilanteessa. Tämän seurauksena osa koulujen käyttämistä liikuntatiloista voi sijaita kaukana koulusta. Koulun lakkauttamisessa menetetään usein samalla sisäsali ja ulkokenttä. Lapset ja nuoret käyttävät erityisesti koulujen liikuntasaleja, jotka sijaitsevat heidän välittömässä päivittäisessä elinpiirissään. Ulkokentät ja kevyenliikenteen väylät ovat myös suosittuja liikuntapaikkoja koulussa ja koulumatkoilla. Sen sijaan uimahalleissa ja hiihtopaikoilla liikutaan vähemmän. Kouluajan ulkopuolella suosituimmat liikuntapaikat ovat kevyenliikenteen väylät ja luontoympäristö. (LIITU-tutkimus 2014, 22-23.)

Tulevaisuudessa lähiliikuntapaikat tulevat olemaan tärkeitä lasten ja nuorten liikuttajia. Niistä on saatu paljon hyviä kokemuksia liikunta aktiivisuuden lisäämisessä. Esimerkiksi Keravalla lisättiin merkittävästi välituntiliikunnan aktiivisuutta muuttamalla alakoulut lähiliikuntapaikoiksi. Lasten ja nuorten liikuntaympäristöjen tulevaisuuden haasteet ovat lähinnä lainsäädännöllisiä ja taloudellisia. Lasten liikunta-, leikki- ja luontopaikkoja ei tarvitse olla lakisääteisesti ollenkaan. Tämä lainsuojattomuus korostuu entisestään taloudellisen laman ja kustannussäästöjen aikana. (LIITU-tutkimus 2014, 26.)

LIITU-tutkimuksen mukaan koulujen kerhoissa ja harjoituksissa liikkuminen ei ole saavuttanut suurta suosiota lasten ja nuorten keskuudessa. Reilut puolet vastasi, ettei liikuttakaan koulujen kerhoissa ja harjoituksissa (taulukko 1). Vapaa-aikana tapahtuva urheileminen tai liikkuminen muun seuran tai kerhon järjestämissä harjoituksissa oli selvästi vähäisempää kuin varsinaisissa urheiluseuroissa. Muu seura on esimerkiksi partio, nuorisoseura, kansalaisopisto tai seurakunta. (LIITU-tutkimus 2014, 24-25.)

Taulukko 1. Lasten ja nuorten liikkuminen koulukerhojen, urheiluseurojen, muiden seurojen ja yritysten järjestämissä tapahtumissa (n= 2737-2766) (%). (LIITU-tutkimus 2014, 25.)

Liikkuminen...	vähintään kerran viikossa	noin kuukausittain	ei ollenkaan
koulun järjestämissä kerhoissa ym.	22	22	56
urheiluseuran järjestämissä harjoituksissa ym.	43	14	43
muun seuran tai kerhon järjestämissä harjoituksissa ym.	19	16	65
liikunta-alan yritysten järjestämillä ohjatuilla tunneilla	30	23	47

2.3 Seura harrastaminen

”Urheiluseurat ovat koulun liikuntakasvatustoiminnan jälkeen lasten ja nuorten merkittävin liikuttaja. Urheiluseurojen järjestämässä liikunnassa oli viikoittain mukana kaksi viidesosaa lapsista ja nuorista” (LIITU-tutkimus 2014, 26). Urheiluseura aktiivisuus vähenee merkittävästi luokkatason noustessa. Seuratoimintaan tullaan nykyään entistä nuorempina ja kilpaileminen on edelleen iso osa seurojen toimintaa.

LIITU-tutkimuksen mukaan seuratoiminta aloitetaan keskimäärin seitsemänvuotiaana ja päätös yhden lajin harrastamisesta tehdään keskimäärin yhdeksänvuotiaana. Ainoastaan yhtä lajia harrasti kaksi kolmesta lapsesta ja nuoresta. Hyvin nuorena aloitettu seuratoiminta asettaa omat haasteensa liikunnan mielekkyydelle. Turhan kilpailupainottei-

nen toiminta ajaa lapsen liian varhaiseen lajivalintaan, eikä tunnista lapsuuden herkkyyssvaiheita. Kyllästyminen lajiin on yleisin syy urheiluseuraharrastuksen lopettamiseen. Harrastus saatetaan lopettaa myös jos ei viihdytä ryhmässä, harrastus ei ole tarpeeksi innostava tai ei jää riittävästi aikaa kavereiden kanssa. (LIITU-tutkimus 2014, 5-6.)

Liikunnan harrastamisen kokonaiskustannukset ovat kaksin tai kolminkertaistuneet vuosien 2001-2013 välillä (taulukko 2). Varsinkin nuorimman ikäluokan kilpaurheilun ja vanhimman ikäluokan harrasteliikunnan kustannukset ovat kasvaneet erityisen paljon. Kilpaurheilun kustannukset ovat suuremmat harrasteliikuntaan verrattuna. (Puronaho, 2014.)

Taulukko 2. Liikunnan harrastamisen kokonaiskustannusten kehitys aikavälillä 2001-02 ja 2012-13. (Puronaho, 2014)

Kilpaurheilu			
Ikä	2001-2002	2012-2013	Kasvukerroin
	€	€	
6-10 vuotta	1495	3068	2,05
11-14 vuotta	2646	4642	1,75
15-18 vuotta	4207	7541	1,79
Harrasteliikunta			
Ikä	2001-2002	2012-2013	Kasvukerroin
	€	€	
6-10 vuotta	926	1586	1,71
11-14 vuotta	1075	2109	1,96
15-18 vuotta	828	2440	2,94

2.4 Lasten liikunnan harrastaminen vähentynyt

Uusimmat tutkimustulokset osoittavat, että vain viidesosa suomalaisista viides-, seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaisista lapsista ja nuorista liikkuu päivittäin vähintään tunnin suositusten mukaisesti. Vastaavasti ruutuaika oli suotavalla tasolla vain viidellä prosentilla lapsista. Liikunta-aktiivisuus vähenee iän myötä eli drop-off -ilmiö on edelleen huolestuttavan yleinen. Kevyt arkiliikunta on lapsille ja nuorille yleisempää kuin reipas liikunta. Alle puolet oppilaista raportoi liikkuvansa reippaasti vähintään neljä tuntia viikossa kouluajan ulkopuolella. (LIITU-tutkimus 2014, 15-20.)

”Fyysisen aktiivisuuden yleinen vähäisyys puoltaa yhteiskunnan rakenteellista kehittämistä, joka vaikuttaa kaikkien lasten ja nuorten elämään taustasta riippumatta. Arjen passiivisuuden ongelma on tunnistettu jo pitkään, mutta vaikuttavia ratkaisuja asian korjaamiseksi ei olla saavutettu. Huomio on liikkumisen osalta kiinnittymässä niihin ympäristöihin, joissa lähtökohtaisesti tavoitetaan lähes koko ikäluokka. Näin ollen koulu liikunta, koulumatkat, koulun välitunnit, koulujen yhteydessä tapahtuva aamu- ja iltapäivätoiminta sekä kerhotoiminta ovat kokonaisuudessaan merkittävä kokonaisuus”(LIITU-tutkimus 2014, 7).

Esteet liikunnan harrastamiselle ovat yksilöllisiä. LIITU-tutkimuksessa raportoitiin liikunnan esteiksi ettei lapset ja nuoret viitsi lähteä liikkumaan, heillä ei ole aikaa liikkua tai muut harrastukset vievät heidän aikansa. Vajaa puolet oppilaista mainitsee esteeksi ympäristötekijät tai ettei kodin läheltä löydy kiinnostavan lajin ohjausta tai paikkaa. Osa kokee hikoilun inhottavaksi asiaksi ja ei sen takia harrasta liikuntaa. (LIITU-tutkimus 2014, 42.)

Koetulla liikunnallisella pätevyydellä on yhteys liikunta-aktiivisuuteen ja siihen liittyviin motivaatiotekijöihin. Liikunnallisia pätevyyden kokemuksia tulee tukea riippumatta liikujan fyysisestä suorituskyvystä, kunnosta tai taitotasosta. Tässä onkin haaste kehittää liikuntakasvatusta siten, että se tukisi kaikkien oppilaiden liikunnallisia pätevyyden kokemuksia sekä realistista ja myönteistä käsitystä toimintakyvystään. Myös vanhemmilla, urheiluseurojen ohjaajilla ja valmentajilla on tärkeä rooli rohkaisemassa ja innostamassa lapsia monipuolisiin liikunta kokeiluihin. (LIITU-tutkimus 2014, 45.)

Liikunnan merkittävä ja kestävä lisääminen vaatii vaikuttamista liikunnan juuriin eli liikuntakäyttäytymistä määrittäviin tekijöihin. Ne voidaan jakaa laajaan makroympäristöön, lähi- eli mikroympäristöön ja yksilön liikuntaa edistäviin ja ehkäiseviin tekijöihin. Makroympäristössä liikunnan harrastamiseen vaikuttavat sosioekonomiset, kulttuuriset ja fyysiset ympäristötekijät. Lähiympäristöön kuuluvat kotikunta ja oma asuin-, koulu- ja vapaa-ajan ympäristö. Lähiympäristössä liikuntaan vaikuttavat sosiaaliset, psyykkiset, fyysiset ja taloudelliset tekijät. Myös yhdyskuntarakenteella, paikallisilla liikuntaperinteillä ja -mahdollisuuksilla, perheen ajankäyttötavoilla ja asenteilla liikuntaan on merkitystä. (Vuori 2009.)

Lapsille ja nuorille tulee tarjota edullisia tai ilmaisia liikuntapaikkoja liikunnan harrastamiseen. Liikuntapaikkamaksut voivat estää merkittävästi liikuntaan osallistumista, joten ne tulisi poistaa lasten ja nuorten osalta organisoidussa ja organisoimattomassa liikunnassa. Yhdyskuntasuunnittelulla ja liikenne- ja liikennetarkoituksilla tulee ottaa huomioon eri-ikäisten liikkujien näkökulmat. Kevyenliikenteen väylät olivat tärkeitä liikuntapaikkoja lasten ja nuorten liikuttajina. Maankäyttö- ja rakennuslaki muutoksilla voitaisiin saada kodit ja pihat omavaraisiksi liikkumisympäristöiksi lapsille, perheille ja vanhuksille. Lähiliikuntapaikkoihin ja koulujen pihojen monitoimisiin liikunta-, leikki- ja luontopaikkoihin tulee panostaa tulevaisuudessa enemmän. (LIITU-tutkimus 2014, 93.)

Liikunta tarjonnassa ei olla onnistuttu tunnistamaan eikä kattamaan sitä merkityskirjoa, johon liikuntaan osallistuminen perustuu. Tätä tulisi tietoisesti avata ja tarjota tietoa nykyistä laajemmin niin koululiikunnan, seuratoiminnan kuin lähipiirinkin toimesta. Liikunta tarjontaa tulee lisätä ja sen tulisi vastata lasten ja nuorten toiveiden suuntaa. Koulujen ja urheiluseurojen lisäksi yksityinen sektori on tällä hetkellä merkittävä liikunnan järjestäjä. Mahdollisuus liikuntatarjonnan lisäämiseksi on esimerkiksi liikunnallisessa kerhotoiminnassa. Monipuolinen liikuntakerhotoiminta on hyvä tapa lisätä lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta tasa-arvoisesti, tehokkaasti, turvallisesti ja taloudellisesti. (LIITU-tutkimus 2014, 93.)

Koulut ovat tärkeässä roolissa liikunnallisen elämäntavan edistämisessä. Koululiikuntaa tulisi lisätä, koska tällä hetkellä emme saavuta kansainvälisten suositusten määrää, jonka mukaan alakouluilla tulisi olla liikuntaa 150 minuuttia viikossa ja yläkouluissa 225 minuuttia viikossa. Koulupäivän aikana jatkuvaa istumista tulee katkaista eri keinoin ja luoda välitunneille mahdollisuuksia liikkua monipuolisesti sekä ohjatusti että omatoimisesti. Koululaisia tulee kannustaa koulumatkojen kulkemiseen aktiivisesti koko vuoden ajan. Koulun, urheiluseurojen ja vapaa-ajan liikunnan edistämisessä tulee huomioida nykyistä paremmin kaveri- ja vertaissuhteiden merkitys. Yli puolet lapsista ja nuorista pitää kavereiden kanssa yhdessäoloa tärkeänä liikuntaa harrastettaessa. Liikunnan esteet tulee tunnistaa ja poistaa liikunnan edistämisessä. (LIITU-tutkimus 2014, 94-96.)

Urheiluseura harjoitusten tulee olla laadukasta liikuntakasvatusta, jolla saadaan lapsille ja nuorille positiivisia liikuntakokemuksia ja innostetaan samalla omaehtoiseen liikuntaan. Valmennuksen laadun kehittymiseen tarvitaan valmentajakoulutusten sisältöjen jatkuvaa kehitystyötä. Erityisen tärkeää harrastuksen jatkumisen kannalta on huomioida lasten ja nuorten sisäiseen motivaatioon vaikuttavia tekijöitä, kuten koettu pätevyyden ja autonomian tunne sekä sosiaalinen yhteenkuuluvuus. Seuratoiminnassa tulee huomioida myös ne lapset ja nuoret, joiden tavoitteet eivät ole kilpailullisia. Seuratoiminnassa tulee olla tarjolla matalan kynnyksen osallistumisvaihtoehtoja ensikertaa mukaan tuleville tai harrastuksen lopettaneille. (LIITU-tutkimus 2014, 96-97.)

3 Rovaniemi liikuntapalvelun tarjoajana

3.1 Kunnan liikuntapalvelut ja lainsäädäntö

Eduskunta lainsäätäjänä on pyrkinyt pohtimaan myös liikunnan merkitystä säätäessään eri toimialoihin liittyviä lakeja. Liikuntalakiin saatiin viimeisin päivitys 10.4.2015. Sillä annetaan varsin hyvät raamit liikunta-alan toiminnan kehittämiseksi. Lainsäädännölläkin on viime vuosina pyritty ohjaamaan terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan. Kunnallisen liikuntatoimen toimintaa ohjataan Suomen perustuslaista lähtien. Näiden raamien ohjaamana kunnat pyrkivät toteuttamaan oman roolinsa liikunnan järjestäjänä ja mahdollistajana. Kuviossa 1 on esitetty liikunta-alan ohjaaminen lainsäädännällä.

Kuvio 1. Liikunta-alan ohjaaminen lainsäädännällä (Kuntaliitto, Kari Sjöholm 2015)

Suomen perustuslailla pyritään turvaamaan kansalaisten perusoikeudet. Laki ohjaa myös julkisen vallan toimintaa perusoikeuksien suhteen. Perustuslain 16 pykälässä käsitellään sivistyksellisiä oikeuksia. Pykälän toisessa momentissa säädetään seuraavasti: "Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varallisuuden sitä estämättä" (Suomen perustuslaki, 16§). Pykälän yksityiskohtaisemmissa perusteluissa puolestaan todetaan: "Julkisen vallan toimet, joilla edistetään yksilön mahdollisuuksia kehittää itseään liittyvät paitsi opetukseen myös esimerkiksi tiedon hankintaan, tieteelliseen ja taiteelliseen toimintaan, taiteesta nauttimiseen sekä liikunnan ja muun ruumiinkulttuurin harjoittamiseen. Julkinen valta luo edellytyksiä yksilön mahdollisuudelle kehittää itseään siten, että se ylläpitää ja tukee kirjastoja, kansalais- ja työväenopistoja sekä kulttuuri- ja liikuntalaitoksia ja avustaa tieteen, taiteen ja liikunnan harjoittamista" (Suomen perustuslaki, 16§). Säännöksen velvoitteiden kohdistuminen julkiseen valtaan eli myös kuntiin, on todettu perustuslaissa erikseen. (Kuntaliitto 2015.)

Kuntalain ensimmäisessä pykälässä säädetään: "Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla" (Kuntalaki 2015, 1§). Tuoreessa kuntalaissa on pyritty nostamaan esille palveluiden taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset tekijät esiin. Hyvinvointi voidaan käsittää monella tavalla ja käsitteen merkitys on eri ihmisille yksilöllinen. Terveys, koti, toimeentulo, turvallisuus ja monet muut tekijät vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin. Liikunnan yhteys ihmisten työkykyyn, terveyteen ja sitä kautta myös koko yhteiskunnan hyvinvointiin ollaan pystytty osoittamaan tutkimuksien avulla. Liikuntapalveluiden järjestäminen on tärkeä osa hyvinvointipolitiikkaa. Sillä on merkittävä rooli kuntalaisten työkyvyn ja terveyden ylläpidossa. (Kuntaliitto 2015.)

Liikuntalain toisen pykälän mukaan tavoitteena on muun muassa edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä, sekä tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Eri väestöryhmittä otetaan huomioon ja eriarvoisuutta pyritään vähentämään liikunnassa. Liikuntatoiminnan edistämisen rinnalle on nyt liikuntalaissa nostettu liikunnan yhteiskunnalliset vaikutukset ja hyvinvointipolitiikan tukeminen liikunnan avulla. Liikuntalaki antaa viidennessä pykälässä kunnille myös selkeän toimintavelvoitteen. "Kunnan tulee luoda

edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle; järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen; tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoimintaa; sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja" (Liikuntalaki 2015, 5§). Tehtävien toteuttamisessa tulee tehdä toimialojen välillä yhteistyötä sekä kehittää paikallista, kuntien välistä ja alueellista yhteistyötä. Uutena veloitteena kunnan tulee lisäksi kuulla asukkaitaan liikuntaa koskevissa keskeisissä päätöksissä. (Liikuntalaki 2015, 2§, 5§.)

3.2 Rovaniemen liikuntapalvelut osana liikunnan tuotantoprosessia

Rovaniemen kaupunki pyrkii luomaan mahdollisuuksia liikunnan harrastamiselle esimerkiksi rakentamalla ja ylläpitämällä erilaisia liikuntapaikkoja ja -alueita. Kuntalaiset voivat harrastaa liikuntapaikoilla sekä omatoimista että ohjattua liikuntaa. Liikuntapaikoilla järjestetään esimerkiksi koululiikuntaa, seura-/järjestötoimintaa ja eri yhteisöjen toimintaa. Liikunnan järjestämisen vastuussa ovat pääasiassa liikuntajärjestöt ja urheiluseurat, joita kaupunki pyrkii tukemaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi rahallisesti toiminta-avustuksin. (Rovaniemen kaupunki, lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma 2015, 41.)

Liikunnalla voidaan vaikuttaa merkittävästi hyvinvoinnin ylläpitoon ja sairauksien ennaltaehkäisemiseen. Vähän liikuntaa harrastavilla on esimerkiksi 1,5-2,0 -kertainen riski sairastua sydän- ja verisuonitauteihin verrattuna säännöllisesti liikuntaa harrastaviin. Ennaltaehkäisyn merkitys korostuu entisestään kuntalaisten ikärakenteen muuttuessa lähivuosina vanhemmaksi. Liikunnan terveys- ja talousvaikutuksia koskevat tutkimustulokset ovat herättäneet runsaasti julkista keskustelua viime aikoina. Rovaniemen kaupungissa ollaan viime vuosina panostettu erityisesti ikääntyneiden liikuntaan. Ikääntyneille suunnatuissa ohjatuissa ryhmissä käyntimäärät ovat kasvaneet samalla, kun työikäisten käyntimäärät ovat vastaavasti laskeneet. Jatkossa Rovaniemen kaupunki pyrkii panostamaan entistä enemmän lapsiin ja nuoriin, sekä ikääntyneisiin. Talouden tasapainottamisen vuoksi työikäisen väestön kustannusvastuuta kasvatetaan terveystuotannossa. (Rovaniemen kaupunki, laaja hyvinvointikertomus 2013-2016.)

Oman tuotantonsa ohella kaupunki tukee kaupungin muuta liikuntatoimintaa. Rovaniemellä on tällä hetkellä noin 200 kolmannen sektorin järjestöä. Ne järjestävät suurimman osan kaupungin liikunta- ja urheilupalveluista, joka on viikoittain noin 1900 tuntia. Kolmannen sektorin järjestämää liikuntatoimintaa kaupunki tukee esimerkiksi järjestämällä liikuntavuoroja sekä myöntämällä taloudellista tukea. Vuokratukea maksetaan sellaisille yhdistyksille, joille ei voida järjestää omaa tilaa tai kaupungin omien tilojen vuoroja. Vuokratuetuilla vuoroilla liikuntaa harrastaa noin 2000-2500 henkilöä noin 900 tuntia viikossa. Annetulla tuella katetaan noin kolmasosa yhdistysten todellisesta tarpeesta. Tueksi voidaan laskea myös kaupungin omien tilojen sisäiset vuokrat. Tulevina vuosina kiristynyt taloustilanne pakottaa Rovaniemen panostamaan yhä enemmän lakisääteisiin palveluihin. Tämä asettaa kaupungille haasteita paitsi oman liikuntatuotannon toteuttamiseen myös kolmannen sektorin tukemiseen. (Rovaniemen kaupunki, laaja hyvinvointikertomus 2013-2016.)

Taulukko 3. Jaettujen vuorojen määrä (Rovaniemen kaupunki, laaja hyvinvointikertomus, 2013-2016)

Jaettujen vuorojen määrä vuonna 2013	Määrä	%
Yhteensä	1198	100 %
Joista 3. sektorin toimijoille	950	79 %
Vuoroilla liikkuvien suhteelliset osuudet		
Juniorit (alle 12v)	715	60 %
Aikuiset	480	40 %

Rovaniemellä seurojen ja järjestöjen jäsenistöstä on 40 % alle 20-vuotiaita. Seurat järjestävät viikoittain säännöllistä liikunta- ja urheilutoimintaa yli kuudelle tuhannelle lapselle ja nuorelle. Rovaniemen liikuntapalvelut järjestävät lapsille ja nuorille täydentävää liikuntatoimintaa, johon seuroilla ei riitä voimavaroja. Liikuntapalvelut järjestää toimintaa

soveltavassa liikunnassa, terveysliikunnassa ja uimahallipalveluissa. Soveltavaa liikunnanohjausta tarjotaan lapsille ja nuorille, joilla on joku erityisen tuen tarve liikunnassa. Soveltavan liikunnan ikäjakauma on 6-18 vuotta. Ryhmäliikuntaa järjestetään esimerkiksi uimakouluina erityisohjausta vaativille lapsille ja nuorille. Yhtenä tavoitteena on saada erityistukea tarvitseva lapsi tai nuori mahdollisuuksien mukaan seuratoimintaan. Tapahdumien avulla voidaan antaa tietoa erityisliikunnasta ja liikunnan harrastamisesta, kokeilla liikunnan apuvälineitä sekä eri liikuntalajeja. Järjestettyyn toimintaan kuuluvat myös lukuisat kerhot, kuten heppakerho, palloilukerho, temppuilukerho, uimakoulut ja talviliikuntapäivä. (Rovaniemen kaupunki, lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma 2015.)

Rovaniemellä on noin 400-600 liikuntapaikkaa riippuen laskentatavasta. Suurin osa näistä on ulkoliikuntapaikkoja, kuten pallo-, jääkiekko-, luistelukenttiä sekä ulkoilureittejä. Rovaniemen kaupungin liikuntapoliittisen ohjelman laatimisen yhteydessä suoritettiin vuonna 2013 kysely, jossa selvitettiin kuntalaisten liikuntatottumuksia ja -kokemuksia. Kysyttäessä rovaniemeläisten mielipiteitä liikuntapaikkojen ja -ympäristöjen kehittämisen tärkeydestä, nousivat kevyen liikenteen väylät ja lähiliikuntapaikat tärkeimmiksi kohteiksi. Myös kuntoilu reittien ja hiihtolatuojen sekä uimahallin kehittäminen koettiin tärkeäksi. Tämä osoittaa, että Rovaniemellä tulee jatkossakin panostaa varsinkin helposti saavutettavien liikuntapaikkojen kehittämiseen ja ylläpitoon. (Rovaniemen kaupunki, laaja hyvinvointikertomus 2013-2016.)

3.3 Rovaniemen liikuntapalveluiden palvelutilaus 2014

Palveluluettelossa on lueteltu tehtäväalueelle sopimuskaudella tuotettavaksi tilatut palvelut, tuotteiden arvioitu tuotantomäärä ja yksikköhinnat. Palvelun hinta sisältää kaikki palvelun tuottajalle palvelun tuottamisesta aiheutuvat välittömät ja välilliset menot sekä pääomakulut, joista on vähennetty tuottajan saama, käyttäjältä perimä maksu tai korvaus. (Rovaniemen kaupungin palvelutilaukset 2014.)

Palveluluettelo 2014 (Rovaniemen kaupungin palvelutilaukset 2014):

Soveltava liikunta yhteensä	69 666€
Terveysliikunta yhteensä	167 616€
Liikuntapaikat/vuoropalvelut yht.	2 834 773€

Muut liikuntapalvelut yhteensä	17 033€
Uimahallipalvelut yhteensä	723 432€
Ostopalvelut yhteensä	200 000€
LIIKUNTAPALVELUT YHTEENSÄ	4 012 521€

Liikunnan tehtäväalueen käyttötalouden määräraahakehys vuodelle 2014:

Liikuntapalvelutilaus 4 012 521 € (sis. Liikuntapaikkojen ylläpitotilaus 1 008 436€)

Lautakunta 38.500 €

YHTEENSÄ 4.051.021 €

Liikuntapalveluiden toimintakate (Rovaniemen kaupunki, talousarvio 2015, taloussuunnitelma 2016-2018):

2013 TP: - 4 314 528€

2014 TA: -4 051 022€

2015 TA: -4 368 268€

4 Kunnat haasteiden edessä

Kuntien tilanne Suomessa on viime vuosina kiristynyt niin taloudellisesti kuin toiminnallisestikin ja niiden on tehtävä uudistuksia toimintaansa. Lakisääteiset tehtävät ovat lisääntyneet koko 2000-luvun ja tällä hetkellä kunnat ovat siinä tilanteessa, että palveluita on pakko karsia tai niiden toteutustapaa muutetaan merkittävästi. Kuntarakenteita, palveluiden rakenteita, kuntien rahoitusta ja valtionosuusjärjestelmää uudistetaan ja muokataan paremmaksi. Tavoitteena on saavuttaa ratkaisu tuottaa mahdollisimman tehokkaasti kuntapalveluja. Yhtenä isona syynä muutosten tekemiseen on kuntien hankala taloustilanne. Vaikuttaa siltä, etteivät kunnat selviä niille asetetuista velvollisuuksista. Muutosten keskellä tulee pohtia, mitä epätasapaino ja tasapaino oikein tarkoittavat ja miten ne liittyvät kuntien velvollisuuksiin. (Vakkuri 2009, 152.)

Vuoden 2014 tilinpäätösarvioiden mukaan kuntien ja kuntayhtymien vuosikate oli 2,8 mrd. euroa kattaen käyttöomaisuuden poistot. Lainakanta on jatkanut kasvuaan, vaikka kasvu on rauhoittunut muutamaan edelliseen vuoteen verrattuna. Tehtyjen säästöjen ja tehostetun toiminnan ohella kunnissa on jouduttu kiristämään verotusta. Käyttötalous

on kiristynyt tehtävien ja velvoitteiden lisääntymisen, heikon julkisen talouden tilanteen, muuttoliikkeen ja väestön ikääntymisen aiheuttamien kustannusten takia. Tehdyistä toimenpiteistä huolimatta kuntatalouden investoinnit ovat kasvaneet. Tulorahoitus ei enää riitä investointien rahoittamiseen. Tämän seurauksena kuntatalouden velka jatkaa kasvuaan ja kuntaverotus kiristyy. Käyttötalouden kiristyminen näkyy myös siinä, että investointien lisääntymisestä huolimatta investointien osuus kuntatalouden kokonaismenoista on vähentynyt. (Kuntarakenne 2015.)

Kehitysarvion mukaan kuntatalouden vuosikate heikkenee tänä vuonna selvästi eikä tilanne näytä paranevan lähivuosina ilman korjaavia toimenpiteitä. Tämä johtaa siihen, että vuosikatteen ja poistojen ero kasvaa. Jos tällainen kehitys toteutuu, heikon talouden kuntien lukumäärä kasvaa. Lisäksi kuntien lähivuosien investointipaineet ovat suuret. Olennaisin kuntataloutta koskeva kysymys onkin, miten käyttötaloudesta saadaan liikkumavaraa investointeihin niin, ettei verotus kiristyisi tai velka kasvaisi. (Kuntarakenne 2015.)

4.1 Kunta liikunnan rahoittajana

Kunnat sijoittavat vuosittain liikunnan edistämiseen kaikkiaan 145 euroa/asukas. Kuntien liikuntatoimien nykyiset voimavarat selviävät parhaiten taulukoista 4 ja 5. Taulukoiden lukemat ovat peräisin kuntien tilinpäätös- ja talousarviotiedoista, opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Kuntaliiton tilastomateriaalista sekä valtakunnallisen liikuntapaikkarekisterin tiedoista. (Kuntaliitto 2016.)

Taulukko 4. Kuntien liikuntatoimi 2016/arvio (Kuntaliitto 2016)

Käyttökustannukset M€	680
Investointimenot M€	130
Yhteensä M€	810
Valtionosuus/suorite	12€/ asukas
Valtionosuus % käyttökustannuksista	2,9
Tilat	33000
Henkilöstö yhteensä	5000

Taulukko 5. Hallintokuntien käyttökustannukset 2006-2016 (M€) (Kuntaliitto 2016)

Vuosi	Liikunta
2006	485
2008	540
2010	575
2012	637
2014	672
2016	680

Toimintakate muodostuu käyttötuottojen ja käyttökustannusten suhteesta. Lähes poikkeuksetta toimintakate on kuntien liikuntatoimien osalta negatiivinen. Kuntien liikuntatoimet keräävät käyttötuottojaan pääosin liikuntapaikka- ja sisäänpääsymaksuista. Vuonna 2013 suhteessa suurimmat käyttötuotot olivat 20001-40000 sekä 2000-6000 asukkaan kuntaryhmissä, jossa käyttötuotot ovat 30 prosenttia käyttökustannuksista. Alhaisin suhde oli alle 2000 asukkaan kunnissa, joissa käyttötuotot ovat keskimäärin noin 13,7% käyttökustannuksista. Taulukoissa 6 ja 7 esitetään kuntien keskimääräisiä toimintakatteita asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä. (Liikuntatoimi tilastojen valossa 2012-2013.)

Taulukko 6. Kuntien liikuntatoimen toimintakatteeseen vaikuttavia muuttujia kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä vuonna 2012 (Liikuntatoimi tilastojen valossa 2012)

Kuntaryhmä (as.)	Käyttötuotot (1000€)	Nettokustannukset (€/as.)	Toimintakate (1000€)	Käyttötuotto- käyttö-kustannus - suhde (%)
Alle 2000	639	69	-4 027	8,90
2000-6000	8 460	64	-29 714	14,20
6001-10000	5 458	74	-33 160	13,50
10001-20000	13 091	86	-57 399	15,80
20001-40000	20 362	81	-71 622	21,00
40001-100000	24 702	100	-103 459	19,40
Yli 100000	51 417	105	-207 735	21,00
Manner-Suomi	124 129	94	-507 116	19,40

Taulukko 7. Kuntien liikuntatoimen toimintakatteeseen vaikuttavia muuttujia kuntien asukasluvun mukaisissa kuntaryhmissä vuonna 2013 (Liikuntatoimi tilastojen valossa 2013)

Kuntaryhmä (as.)	Käyttötulot (1000€)	Nettokustannukset (€/as.)	Toimintakate (1000€)	Käyttötulot - käyttö-kustannus - suhde (%)
Alle 2000	501	80	-3164	13,70
2000-6000	8434	64	-19750	29,90
6001-10000	5731	80	-28610	16,70
10001-20000	14031	88	-45347	23,60
20001-40000	21327	82	-47680	30,90
40001-100000	24618	102	-74185	24,90
Yli 100000	57146	114	-173384	24,80
Manner-Suomi	131792	96	-388778	25,30

4.2 Kuntien liikunnan rahoitus

Kuntien liikunnan rahoitus (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, luentomateriaali):

- Valtionosuus 12€/asukas/kunta
- Kuntien liikuntabudjetti (omarahoitusosuus)
- Liikuntapaikkarakentaminen (valtion avustus)
- Hankerahoitus (toiminnan kehittäminen)
- Tulorahoitus (käyttö- ja osallistumismaksut)

Kuntien liikuntatoimen käyttökustannuksiin myönnetään vuosittain valtionosuutta veikkausvoittovaroista, joka tulee liikuntalain mukaan käyttää liikunnan edellytysten luomiseen. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö tukee harkinnanvaraisilla avustuksilla kuntien liikuntapaikkojen rakentamis-, peruskorjaus- ja varustamishankkeita. Näiden lisäksi avustuksia voidaan myöntää myös paikallisen liikuntatoiminnan kehittämiseen sekä muihin liikuntaa edistäviin hankkeisiin. Valtionosuutta liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin on myönnetty vuodesta 1993 lähtien kunnan asukasmäärän ja valtion talousarviossa määritellyn asukaskohtaiseen yksikköhintaan perustuen. Liikuntamenot kohdentuvat koulu- ja opiskelijaliikuntaan, erityisliikuntaan, kunto- ja harrasteli-

kuntaan, lapsi- ja nuorisoliikuntaan, kilpaurheilulle ja huippu-urheilulle sekä maahanmuuttajien liikunnan tukemiseen. (Liikuntatoimi tilastojen valossa 2013.)

Vuonna 2012 noin 20 miljoonaa euroa valtion liikuntamäärärahoista (153 milj. eurosta eli 13%) osoitettiin kuntien liikuntatoimintaan, joka kattoi runsaat kolme prosenttia kuntien liikuntatoimen käyttökustannuksista, jotka olivat noin 630 miljoonaa euroa. Käyttömenot ovat lisääntyneet vuosi vuodelta. Kunnat osoittavat kunnallisverosta keräämiään varoja liikuntaan ja urheiluun vuosittain noin 600-700 miljoonaa euroa. Investointimenot vuodelta 2012 olivat noin 122 miljoonaa euroa. Liikuntapaikkarakentamiseen myönnettävien valtionavustusten osuus oli kaikista tukea saaneiden hankkeiden kokonaiskustannuksista 11 prosenttia. (Liikuntatoimi tilastojen valossa 2012.)

Kuntien liikuntatoimen toimintamenot (577 milj. e) ovat jakaantuneet vuonna 2012 seuraavasti (Liikuntatoimi tilastojen valossa 2012):

- Henkilöstömenot (palkat, palkkiot, henkilösivukulut) 28,3 % (163 milj. e)
- Ulkoiset ja sisäiset vuokrat 34,9% (201 milj. e)
- Asiakas- ja muiden palveluiden ostot 20,1 % (116 milj. e)
- Avustukset 8,4% (44, 5milj. e)
- Materiaalikustannukset 7,7%
- Muut käyttömenot 0,6%

Kuntien liikuntatoimen toimintatulot (115 milj. e) ovat jakaantuneet vuonna 2012 seuraavasti (Liikuntatoimi tilastojen valossa 2012):

- Maksut 35% (40 milj. e)
- Sisäiset ja ulkoiset myyntitulot 37 % (43,3 milj. e)
- Sisäiset ja ulkoiset vuokratulot 19,5% (22,5 milj. e)
- Tuet ja avustukset 4,8% (5,6 milj. e)
- Muut tulot 3,4%

4.3 Keinot laman vaikutusten minimointiin

Lama vaikuttaa monella tavalla liikuntapalveluiden toimintaan. Kustannukset ovat nousseet ja talousarviot puolestaan pienentyneet vuosi vuodelta. Tämä aiheuttaa sen, että taloudellinen liikkumavara kaventuu ja joudutaan miettimään palveluiden järjestäminen uudestaan. Kuntien suurimmat menoerät liikunnassa muodostuvat käyttömenoista ja esimerkiksi näitä kuluja karsimalla pystytään minimoimaan laman vaikutuksia. Kuluja voidaan karsia esimerkiksi lopettamalla tai supistamalla palveluita, irtisanomalla työntekijöitä ja tuottamalla palvelut vähemmällä. Liikuntapaikkoja laitetaan kiinni ja kunnossapitoon sijoitetaan vähemmän varoja. Näillä toimilla saadaan helposti negatiivisia vaikutuksia liikunnan harrastamiseen, joten toimenpiteet tulee pohtia erityisen tarkkaan. (Haaga Helia ammattikorkeakoulu, luentomateriaali.)

Pelkkä kulujen karsiminen ei kuitenkaan riitä, vaan on myös pystyttävä kehittämään toimintaa. Palveluita keskitetään tärkeimmille kohderyhmille ja tuotantotapoja pyritään kehittämään. Yhteistyöverkoston laajentamisen mahdollisuuksia kannattaa tutkia ja kokeilla yli rajojen. Näiden avulla palveluita voidaan kehittää ja samalla tehostaa. Kuntien tulee pohtia mitkä palvelut tuotetaan itse ja mitkä kannattaa tuottaa ostopalveluina. Voimassa olevia trendejä kannattaa seurata ja kehittyä liikunta-alan mukana. Palveluita tulee uudistaa riittävän usein, niiden tulisi olla laadukkaita ja oikein hinnoiteltuja. Tämän kaiken toteuttaminen ei ole helppoa tiukassa taloudellisessa tilanteessa, mutta siihen tulisi pyrkiä. (Haaga Helia ammattikorkeakoulu, luentomateriaali.)

5 Sportisti Roi verkostoyhteistyö

5.1 Verkostoituminen

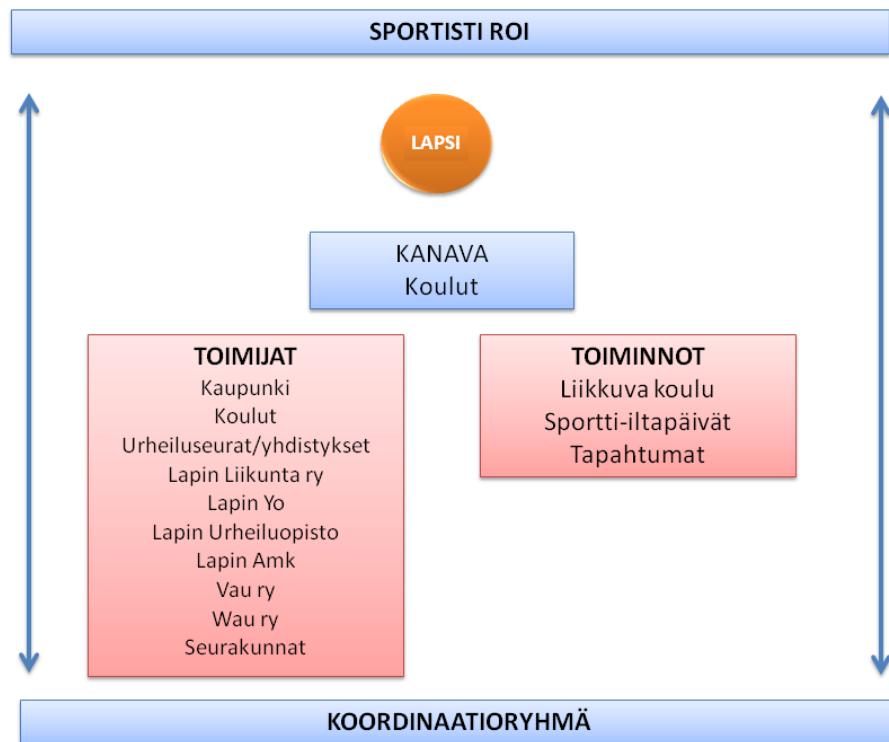
Rovaniemellä käynnistettiin vuonna 2014 esiselvitystasoinen hanke: ROIHU10 - Rovaniemi liikunnan ja urheilun huipulla 2014-2020. Hankkeessa toteutettiin liikunta-alan toimijoiden verkostoituminen ja luotiin toimenpide suunnitelma. Hankkeeseen haettiin rahoitusta Euroopan aluekehitysrahastosta. Projektin toteuttivat yhteistyössä Lapin ammattikorkeakoulu, Lapin yliopisto, Lapin Urheiluopisto Santasport, Rovaniemen

kaupunki, Rovaniemen kehitys, alueen urheiluseurat sekä alueen liikunta-alan muut toimijat. (Roihu10 2014.)

Verkostoitumisen tarkoituksena oli yhdistää eri toimijat huomioiden kaupungin erityispiirteet, toimintaympäristön ja sen luomat mahdollisuudet. Tavoitteena oli kehittää uusi toimintamalli, missä liikuntapalveluiden hallinto ja palvelutuotanto (kunta, seurat, järjestöt) yhdistyvät ja toiminnan kehittymistä koordinoimaan luodaan verkostomainen organisaatio. Verkostoyhteistyö tapaamisiin osallistui suuri joukko liikunta-alan toimijoita. Tapaamisissa jaettiin ideoita ja koottiin osaavan joukon näkemykset yhteen. Toiminnassa vallitsi yhteinen tahtotila kehittämiseen ja toimenpiteisiin rovaniemeläisten liikuttamiseksi. Hankkeen tiedotuksen ja viestinnän kannalta tärkeässä roolissa olivat seminaarit, joita järjestettiin lapsuus-, nuoruus, kilpa- sekä ikääntyneiden liikunnan teemoista. Myös näissä seminaareissa luotiin yhteistä ymmärrystä liikunta-alan kehittämiseksi Rovaniemellä. (Roihu10 2014.)

5.2 Toiminnan käynnistäminen

Roihu10 verkostoitumisen avulla käynnistyi alakouluikäisille suunnatun liikunnallisen iltapäivätoiminnan suunnittelu. 4 urheiluseuraa: RSB nykyinen Santa`s United, FC Santa Claus Juniorit, Ounasvaaran Hiihtoseura sekä Taipumattomat saivat opetus- ja kulttuuriministeriöltä tukea liikunnallisen iltapäivätoiminnan käynnistämiseksi. Tällä hankkeella pystyttiin palkkaamaan koordinaattori, joka vastaa verkostoyhteistyön kehittämisestä koulujen ja seurojen suuntaan. Perustettiin verkostoitunut koordinaatio-ryhmä, jossa jokainen toimija tuo oman osaamisensa mukaan ja alettiin suunnittelemaan toimintaa yhdessä. Koordinaatio-ryhmässä ovat edustettuina koordinaattorin lisäksi Lapin ammattikorkeakoulu, Lapin yliopisto, Lapin Urheiluopisto Santasport, Rovaniemen kaupunki, Lapin ammattiopisto, Lapin Liikunta, Wau, Vau ja urheiluseurat. Koordinaatio-ryhmä antoi toiminnalle nimen Sportisti Roi ja aloitti säännölliset kokoukset elokuussa 2014. Kuviossa 2 kuvataan Sportisti Roin toimintamalli. (Sportisti Roi 2014.)

Kuvio 2. Sportisti Roi toiminnan kuvaus (Sportisti Roi 2014)

Sportisti Roin tavoitteena on kehittää tehokasta verkostoyhteistyötä ja tuottaa sen avulla rovaniemeläisille koululaisille liikkumisen iloa. Tällä voidaan ehkäistä koululaisten syrjäytymistä, kehittää fyysistä kuntoa ja tukea muuta oppimista. Sportisti Roi pyrkii auttamaan koululaista löytämään itselleen sopiva liikuntaharrastus tarjoamalla mahdollisuuksia tutustua erilaisiin lajeihin. Tavoitteena on myös saada lapset nauttimaan liikkumisesta ilman menestyspaineita. (Sportisti Roi 2014.)

6 Kehittämistyön tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävät

Opinnäytetyö oli tutkimuksellinen kehittämistyö, jossa tutkittiin toimintatutkimuksen keinoin Rovaniemellä käynnistetyn Sportisti Roi verkostoyhteistyön etenemistä ensimmäisenä vuotena. Tutkimuksen kohteena oli Sportisti Roi ja sen alakoululaisille järjestämä liikunnallinen iltapäivätoiminta sekä tapahtumat. Tarkoituksena oli tunnistaa Sportisti Roi verkostoyhteistyön vahvuuksia, heikkouksia ja mahdollisia kehittämiskohteita tutkimuksen keinoin. Tutkimuksesta saatua tietoa on tarkoitus hyödyntää Sportisti Roin kehittämiseksi ja kehittämissuunnitelman luomiseksi toiminnalle.

Tutkimuksella pyrittiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

Miten alakoululaisille käynnistetyssä liikunnallisessa iltapäivätoiminnassa onnistutaan?

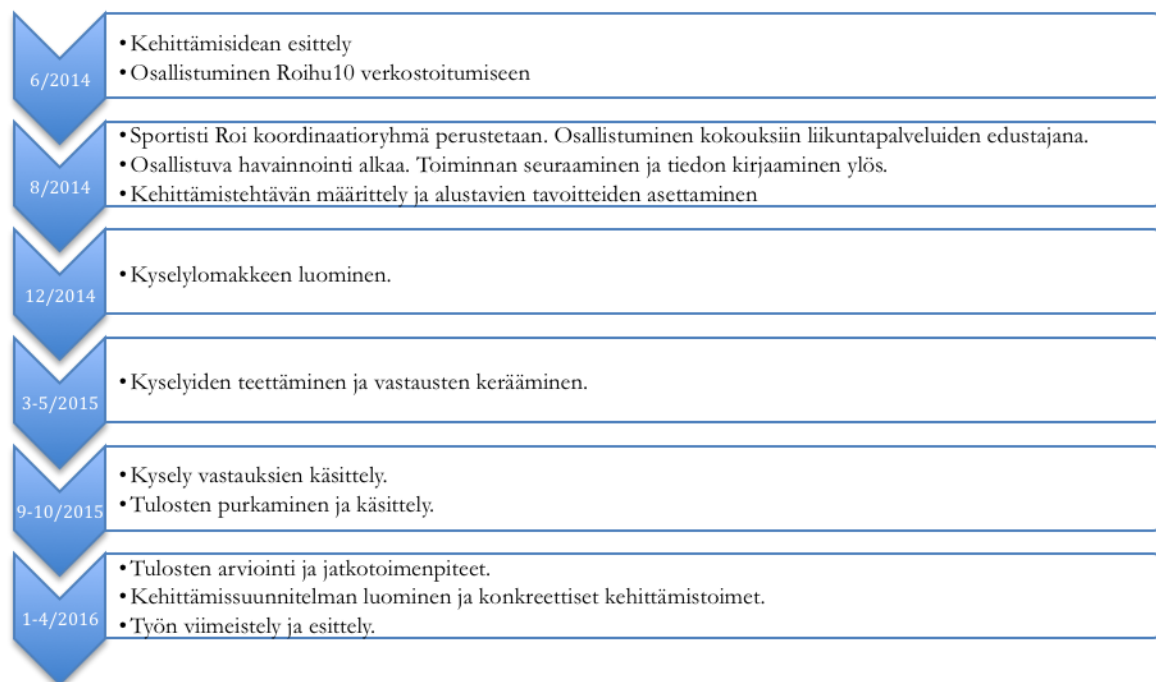
- Osallistuvatko koululaiset Sportisti Roin järjestämiin kerhoihin?
- Saavutetaanko kerhoilla seuroihin kuulumattomia ja vähemmän liikkuvia koululaisia?
- Miten kerhoihin osallistuneet kokevat kerhot?
- Ovatko koululaiset ja heidän vanhempansa saaneet tietoa toiminnasta?
- Mitkä tekijät vaikuttavat kerhoihin osallistumattomuuteen?

Miten verkostoyhteistyö toimii ja saavutetaanko sillä hyötyjä?

- Mitkä ovat Sportisti Roi verkostoyhteistyön vahvuudet, heikkoudet ja kehittämiskohteet?
- Kerhojen järjestämisen onnistuminen, saavutetut hyödyt ja kehittämisen tarpeet?
- Tapahtumien järjestämisen onnistuminen, saavutetut hyödyt ja kehittämisen tarpeet?

7 Projektin vaiheet

Kuviossa 3 esitellään projektin vaiheet aikajärjestyksessä. Toiminnan kehittymistä ja vaikutuksia tutkittiin osallistumalla Sportisti Roin kokouksiin ja toimintaan Rovaniemen liikuntapalveluiden jäsenenä. Samalla kerättiin aktiivisesti tietoa osallistuvan havainnoinnin ja keskusteluiden avulla. Tiedon kerääminen ja toiminnan kartoitus tapahtui ensimmäisen vuoden ajan syksystä 2014 syksyyn 2015. Kehittämistyötä tukevan tiedon keräämiseksi käytettiin lomakekyselyä, joka tehtiin osaksi kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen laajempaa kyselyä. Kerätyn tiedon tukemana luotiin kehittämissuunnitelma toiminnan kehittämiseksi ja pyrittiin saamaan aikaan konkreettista kehittämistä.

Kuvio 3. Projektin vaiheet.

7.1 Sportisti Roi koordinaatioryhmän perustaminen

Sportisti Roi koordinaatioryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 27.8.2014. Suunnittelu aloitettiin pohtimalla, miten toiminta käynnistetään ja millaista toimintaa järjestetään. Päätettiin jakautua iltapäivä-, tapahtuma- ja kokonaiskuvaryhmään, joista jokainen ryhmä luo aikataulun ja suunnittelee yhdessä toimintaansa. Toiminnan tarkoituksena oli käynnistää alakouluille ilmaisia liikunnallisia iltapäiväkerhoja ja kehittää uudenlaisia liikuntatapahtumia.

Iltapäiväkerhot järjestetään yhteistyössä urheiluseurojen ja liikunta-alan opiskelijoiden kanssa. Opiskelijat saivat oppia liikuntakerhojen pitämisestä seuraamalla WAU- liikuntakerhoja. Lisäksi opiskelijat kävivät ennen kerhojen aloitusta seurojen vetäjien kanssa läpi kerhoissa ohjattavia asioita. Kerhojen liikunta oli tarkoitus olla matalalla kynnyksellä tapahtuvaa, kaikille sopivaa, helposti lähestyttävää ja ennen kaikkea hauskaa liikumista eri lajeille ominaisissa harjoituksissa. Seurat pääsevät esittelemään oman lajinsa ja voivat saada uusia harrastajia tätä kautta. Tärkeintä olisi saada lapset liikkumaan enemmän ja kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja.

Aluksi tarvittiin tieto kouluilta jo voimassaolevasta iltapäivätoiminnasta. Iltapäiväkerhot suunniteltiin aloitettavaksi niillä kouluilla, joilla ei vielä löydy iltapäivätoimintaa. Lopulta toiminta päätettiin aloittaa yhdeksällä alakoululla ja laajennetaan muille kouluille mahdollisuuksien mukaan. Kouluille alettiin täyttämään kerhokalentereita ja niihin lisättiin WAU- liikuntakerhot mukaan. Sportisti Roi kerhoja pyrittiin järjestämään niille luokille, joille WAU ei vielä järjestänyt kerhoja. Kerhojen lisäksi Sportisti Roi ja koulut suunnittelivat koululaisille Sporttipäiviä liikunnan ja hyvinvoinnin teemoilla. Tapauksissa pyritään huomioimaan sekä koulun että lähiympäristön liikuntamahdollisuudet. Sporttipäiviä oli tarkoitus järjestää muutamia lukukauden aikana. Lisäksi pyritään järjestämään liikunnallisia tapahtumia, joissa myös seuroilla on mahdollisuus esitellä toimintaansa.

Sportisti Roin toimintaa esiteltiin kouluille vierailemalla rehtoreiden kokouksessa ja seuroille järjestettiin oma tiedotustilaisuus, jossa pyrittiin samalla rekrytoimaan lisää seuroja mukaan. Kerhoista ja tapahtumista jaettiin tietoa viemällä julisteita kouluille sekä liikuntapaikoille. Toimintaa mainostettiin myös Lapin Kansan tekemällä lehtijutulla ja radiossa. Sportisti Roille perustettiin Internet-sivut sekä Facebook- ja Instagram-tilit, joiden avulla pystyttiin kertomaan toiminnasta, tulevista kerhoista ja tapahtumista.

Kerhot käynnistettiin mukaan lähteneiden seurojen ja liikunta-alan opiskelijoiden yhteistyöllä viikolla 43, vuonna 2014. Lapsia kävi ensimmäisten viikkojen aikana keskimäärin 5-10/kerho ja enimmillään paikalla oli 25 lasta liikkumassa. Kaikilla kouluilla tieto kerhoista ei ollut tavoittanut koululaisia riittävän hyvin. Toinen haaste oli saada kerhot alkamaan koulupäivän loppuun. Koulupäivä saattaa loppua ennen kerhon alkamista, jolloin lapset eivät jää odottamaan koululle. Kerhokalenteri oli aluksi haastava ja muuttuva, joten se täytyi saada lapsille helpommaksi seurata. Kerhot olivat tarkoitettu lähinnä kyseisen koulun oppilaille, mutta päätettiin, että muistakin kouluista saa tulla osallistumaan kerhoihin. Puskaradion ja tiedon leviämisen avulla kerhoihin alkoi tulla enemmän kävijöitä.

Toiminnan rahoitusta ja kulujen jakautumista pohdittiin, etteivät ne jää vain seurojen vastuulle. Selvitettiin mahdollisuuksia varainhankintaan ja kaupungilta saataviin seuratuksi, jotka voisi kohdentaa kerho ohjauksiin. Mukaan saatiin yhteistyökumppaneita

sponsoroimaan toimintaa. Tuen avulla pyrittiin saamaan kauempana olevat koulut mukaan toimintaan ja tehtiin välinehankintoja kouluihin. Näiden lisäksi järjestettiin kilpailu yläkouluille, jossa tehtävänä oli järjestää liikunnallinen tapahtuma tai aktivointi koululla. Voittaja koulu palkittiin välituntivälineillä, joilla pyritään lisäämään aktiivisuutta koulupäivien aikana.

Perustaja seurojen tuki opetus- ja kulttuuriministeriöltä ei saanut jatkoa inhimillisen virheen takia, joten jouduttiin pohtimaan koordinaation uudistamista. Myöhemmin kaupungin liikuntapalvelut ottivat koordinaatio vastuun ja aloitti koordinoimaan toimintaa. Liikunnanohjaaja opiskelijoiden hyödyntämistä muutettiin koulukohtaiseksi. Opiskelijat suunnittelevat koulujen kanssa liikunnallista toimintaa ja pyrkivät vastaamaan kunkin koulun tarpeisiin. Ensimmäiseltä vuodelta kerättiin tietoa ja sen mukaan kerhoissa kävi vaihtelevasti osallistujia. Haasteita oli varsinkin tiedottamisessa sekä koulujen ja seurojen sitouttamisessa toimintaan. Tapahtumat saivat pääosin hyvää palautetta, mutta koulujen välisiä kilpailuja kaivattiin takaisin.

7.2 Osallistuva havainnointi

Sportisti Roin toimintaa havainnoitiin koko ensimmäisen toimintavuoden ajan syksystä 2014 syksyyn 2015. Havainnointi tapahtui osallistumalla koordinaatioryhmän kokouksiin, kehittämispalavereihin ja seuraamalla monipuolisesti toiminnan kehittymistä. Toimintaa seurattaessa kirjoitettiin eräänlaista päiväkirjaa, jossa kuvattiin toiminnan etenemistä, sujuvuutta ja kehittämisideoita. Osallistuvan havainnoinnin avulla saatiin tietoa koordinaatioryhmän toiminnasta ja toimintatavoista. Samalla kartoitettiin verkostoyhteistyön vahvuuksia, heikkouksia ja kehittämistarpeita.

Havainnoinnista ja keskusteluista kertyneen tiedon analysointi aloitettiin yhdistelemällä havainnot laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Tämän jälkeen oli helpompaa käsitellä ja hallita kerättyä tietoa. Havaintojen yhdistämisen jälkeen analysoitiin ja tulkittiin kerättyä tietoa. Tässä vaiheessa pyrittiin saamaan tutkijan omat ajatukset, kerätty aineisto ja teoria ehjäksi kokonaisuudeksi kehittämistehtävän ideointia varten. Toiminnan kartoittamisen pohjalta tehtiin nelikenttä- eli SWOT-analyysi, jossa kuvataan organisaation ja

sen toiminnan sisäiset vahvuudet, sisäiset heikkoudet, ulkoiset mahdollisuudet ja ulkoiset uhat.

7.3 Kysely

Kohdejoukko

Kyselyn kohderyhmänä olivat vuonna 2005 syntyneet Sportisti Roin liikunnalliseen iltapäivätoimintaan osallistuneet 3 luokkien oppilaat. Verrokkiryhmän muodostivat 3 luokkien oppilaat, jotka eivät olleet osallistuneet Sportisti Roin liikunnalliseen iltapäivätoimintaan. Lisäksi kysyttiin oppilaiden vanhemmilta, ovatko he saaneet Sportisti Roi toiminnasta tietoa. Kyselyyn vastasi 203 kolmannen luokan oppilasta, joista tyttöjä oli 103 ja poikia 100.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen kyselyitä toimitettiin 11 alakoululle, joista 8 alakoulua oli Sportisti Roi toiminnassa mukana. Tuloksissa on käsitelty näiden 8 koulun oppilaiden vastaukset, joiden vastaajamäärät jakautuivat seuraavasti:

- Ylikylän koulu (n=51)
- Hirvaan koulu (n=4)
- Nivavaaran koulu (n=34)
- Viirinkankaan koulu (n=15)
- Ounasvaaran koulu (n=33)
- Kaukon koulu (n=4)
- Saaren koulu (n=36)
- Korkalovaaran koulu (n=26)

Tutkimuksen suorittaminen

Tiedon keräämiseksi käytettiin lomakekyselyä, joka tehtiin osaksi kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen laajempaa kyselytutkimusta. Kyselyn avulla saatiin kerättyä hyödyllistä tietoa, miten Sportisti Roin alakoulujen liikunnallinen iltapäivätoiminta on käynnistynyt. Kyselylomakkeet toimitettiin oppilaille ja kerättiin takaisin koulujen kaut-

ta yhteistyössä Lapin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kanssa. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus syötti kyselyiden vastaukset Microsoft Excel ohjelmaan, josta saatiin Sportisti Roita koskevat vastaukset ja analysoitiin tulokset.

Kyselyn sisältö

Kyselyssä selvitettiin seuraavia tekijöitä:

- Miten monta kertaa koululaiset olivat osallistuneet viikkotasolla Sportisti Roin liikunnallisiin iltapäiväkerhoihin?
- Olivatko koululaiset päässeet kokeilemaan kerhoissa uusia lajeja?
- Osallistujien mielipiteet kerhoista?
- Koululaisten ja heidän vanhempiansa tiedonsaanti Sportisti Roin iltapäiväkerhoista?
- Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet kerhoihin osallistumattomuuteen?

Tilastolliset tarkastelut

Kysely vastausten käsittelyyn käytettiin Microsoft Excel ohjelmaa. Ohjelman avulla saatiin eriteltyä liikunnalliseen iltapäivätoimintaan osallistuneet ja ei osallistuneet. Vastauksien pohjalta luotiin tulkintaa helpottavia taulukoita ja kaavioita. Tuloksia analysoidessa pyrittiin huomioimaan tuloksiin vaikuttavat tekijät. Tulosten perusteella pyrittiin löytämään muuttujien välisiä yhteyksiä ja kehittämään teorioita. Tuloksia tarkasteltiin asteikkokysymysten osalta keskiarvoina ja keskihajontoina. Luokitteluasteikkoisten muuttujien osalta tuloksia tarkasteltiin suhteellisina frekvensseinä.

8 Tulokset ja kehittämistoimenpiteet

8.1 Kyselyn tulokset

Kysyttäessä, montako kertaa viikkotasolla oppilaat ovat osallistuneet Sportisti Roin iltapäiväkerhoihin syyskuun 2014 ja helmikuun 2015 välisenä aikana, vastaajista 150 ilmoitti osallistuneensa 0 kertaa. 49 oppilasta ilmoitti osallistuneensa noin kerran vii-

kossa kerhoihin ja muutama oppilas oli osallistunut useamman kuin yhden kerran viikossa. Urheiluseuraan kuuluvista oppilaista osallistui kerhoihin 24% ja urheiluseuraan kuulumattomista oppilaista oli osallistunut 30% (taulukko 8).

Taulukko 8. Osallistuminen Sportisti Roin liikunnallisiin iltapäiväkerhoihin ensimmäisten 6 kuukauden aikana (n=203).

	Osallistui	Ei osallistunut	Osallistumis-%
Urheiluseurassa	33	103	24%
Ei seurassa	20	47	30%

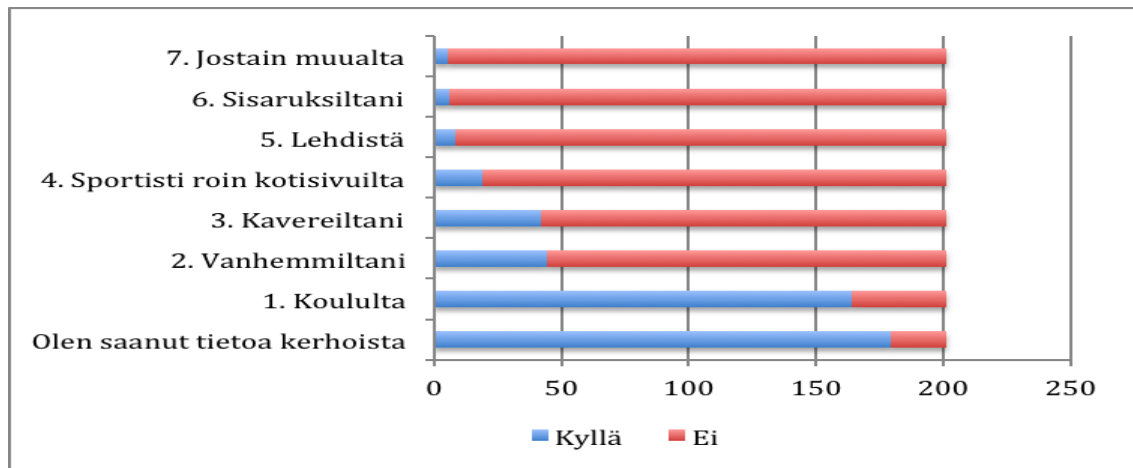
Kerhoihin osallistuneista oppilaista 45% ilmoitti päässeensä kokeilemaan uusia lajeja kerhoissa. Nämä 24 oppilasta ilmoittivat 12 eri lajia ja 5 oppilasta ilmoittivat tutustuneensa kahteen tai useampaan lajiin. Puolet uusia lajeja kokeilleista oppilaista ilmoittivat jonkin lajin alkaneen kiinnostamaan heitä.

Kysyttäessä osallistuneiden oppilaiden mielipiteitä kerhoista, oppilaat saivat arvioida kerhoja koskevia väittämiä asteikolla 1-5. Tässä 1= ei pidä lainkaan paikkaansa ja 5= pitää täysin paikkaansa. Vastausten perusteella kerhoihin osallistuneet ovat pitäneet kerhoista, niissä on ollut hyvät ohjaajat ja kerhopaikka on ollut mukava (taulukko 9). Suurin osa oppilaista haluaa jatkaa kerhoissa käymistä, mutta 12 oppilasta koki ettei välttämättä halua jatkaa.

Taulukko 9. Osallistujien mielipiteet kerhoista (n=53). Arvioi 1-5. 1=Ei pidä lainkaan paikkaansa ja 5= Pitää täysin paikkaansa.

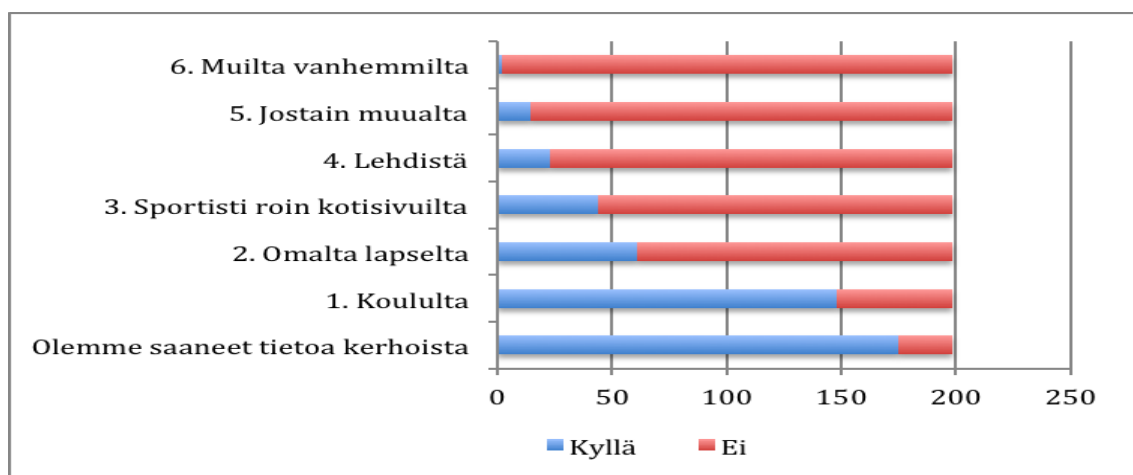
	Keskiarvo	Keskihajonta
Kerhon ohjaaja(t) ovat olleet mukavia	4,4	0,84
Kerhokaverit ovat olleet kivoja	4,26	0,96
Sain liikkua niin kovaa kuin halusin	4,15	1,06
Kerhopaikka oli mukava	4,11	0,95
Kerhossa on ollut kivaa	4,02	0,97
Opin kerhoissa uusia asioita	3,68	1,24
Haluaisin jatkaa kerhossa käymistä	3,51	1,38

Oppilaista 179 ilmoitti saaneensa tietoa Sportisti Roin iltapäiväkerhoista ja 22 oppilasta ei ollut saanut tietoa (kuvio4). Oppilaat saivat merkitä useamman tiedotuskanavan, josta olivat saaneet tietoa. Koulun kautta oli saatu parhaiten tietoa ja jonkin verran myös vanhemmilta sekä kavereilta.

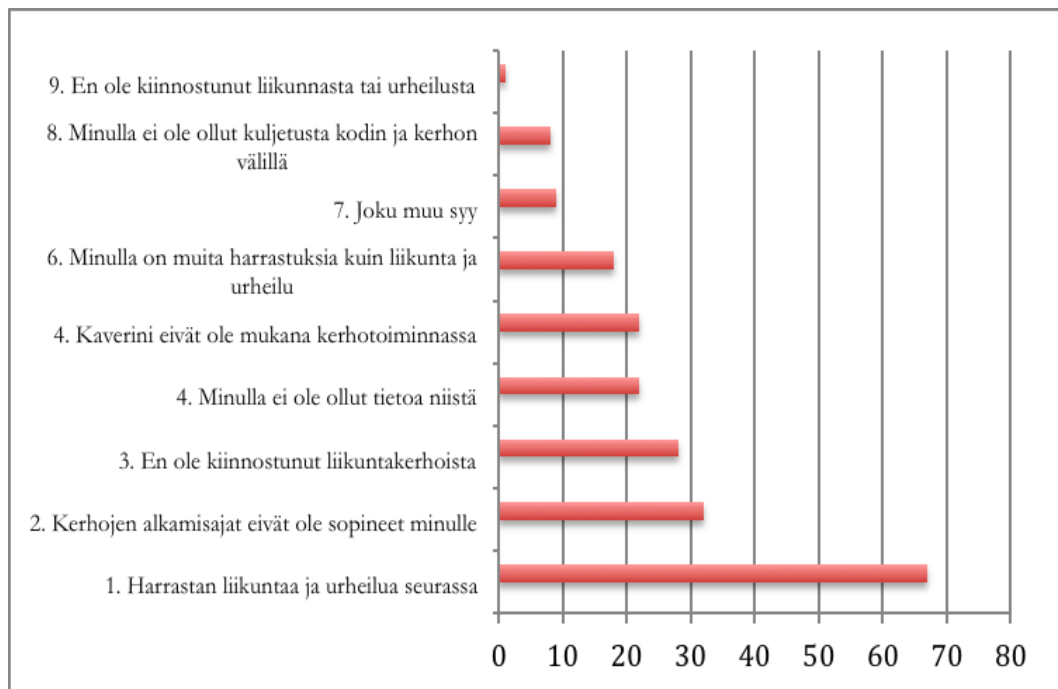
Kuvio 4. Oppilaiden tiedon saanti Sportisti Roin iltapäiväkerhoista (n=201). Sai merkitä useamman vaihtoehdon.

Vanhemmista 175 ilmoitti saaneensa tietoa Sportisti Roin iltapäiväkerhoista ja 23 ei ollut saanut tietoa (kuvio 5). Myös vanhemmat olivat saaneet parhaiten tietoa koulun ja oman lapsensa kautta. 44 vanhempaa oli saanut tietoa myös Sportisti Roin kotisivuilta ja 23 ilmoitti lukeneensa toiminnasta lehdistä.

Kuvio 5. Vanhemmat tiedon saanti Sportisti Roin iltapäiväkerhoista (n=198). Sai merkitä useamman vaihtoehdon.

Kysyttäessä syitä, miksi ei olla osallistuttu Sportisti Roin kerhoihin, oppilaat saivat vastata useamman osallistumattomuuteen vaikuttaneen syyn (kuvio 6). Tässä tulee huomioida, että osa on vastannut yhden ja toiset useamman vaihtoehdon. Eniten oli vaikuttanut se, että oppilaat harrastavat jo liikuntaa ja urheilua seurassa. Toiseksi eniten merkintöjä keräsi kerhojen alkamisajan sopimattomuus ja kolmanneksi eniten ettei liikuntakerhot kiinnosta. 22 oppilasta ei ollut osallistunut, koska ei ollut saanut tietoa kerhoista. Myös kavereiden osallistuminen ja muut harrastukset vaikuttavat kerhoihin osallistumiseen. Kuljetus ongelmia kodin ja kerhon välillä ei ole juurikaan ollut.

Kuvio 6. Miksi et ole osallistunut kerhoihin? Sai merkitä useamman, jos vaikuttanut. (n=137)

8.2 Osallistuva havainnointi

Verkostoyhteistyö ja Sportisti Roi koordinaatioryhmä

Toiminnan käynnistäminen onnistui ja verkosto alkoi toimia yhdessä. Toiminnan organisointi oli varsinkin aluksi haasteellista. Toimijoiden roolit tulee olla selkeät ja vastuuta tulee jakaa tasaisesti. Koordinaattorilla on iso vastuu toiminnan pyörittämisestä. Häneltä vaaditaan hyviä vuorovaikutus-, viestintä- ja organisointitaitoja. Tehtävää on paljon ja

tulevaisuudessa toiminnan laajentumisen myötä vielä enemmän. Toisen koordinaattorin tarvetta tulee selvittää.

Sidosryhmien osallistuminen kokouksiin ja kehittämispalavereihin on ollut toiminnan ensimmäisenä vuotena pääosin aktiivista. Ongelmana on aikataulujen yhteensovittaminen. Kokoustoiminnan tulee olla selkeää, hyvin johdettua ja tehokasta. Kehittämispalaverissa tulisi vallita rento, innovatiivinen ja kaikkien mielipiteet huomioonottava ilmapiiri. Kokouksista ja kehittämispalavereista tulee tiedottaa hyvin ja antaa mahdollisuus valmistautua käsiteltäviin aiheisiin.

Kaupungin rooli on kasvanut toiminnan edetessä. Koordinointi siirtynyt kaupungin liikuntapalveluille ja lisäksi kaupunki/koulut järjestävät tilat iltapäivätoiminnan järjestämiseen. Kaupungin ottaessa lisää vastuuta on mahdollista kehittää liikuntapalveluita Sportisti Roin avulla.

Oppilaitoksien (Lapin ammattikorkeakoulu, Lapin Urheiluopisto Santasport ja Lapin Yliopisto) tuoma tieto ja osaaminen ovat tärkeitä toiminnan koordinoinnin kannalta. Opiskelijoiden mukana ollessa tulee varmistaa riittävä perehdyttäminen ja toiminnasta tulee saada opiskelijoille riittävästi hyötyä oppimisen kannalta. Liikunnanohjaus kokemuksen saamiseksi tulee varmistaa ohjattavien riittävä määrä. Jatkossakin on tärkeää hyödyntää opiskelijoiden tekemiä opinnäytetöitä ja tutkimuksia tiedon keräämiseksi sekä toiminnan kehittämiseksi.

Koulut ovat tärkein tiedotuskanava toiminnallemme ja linkki Sportisti Roin sekä oppilaan välillä. Lisäksi suurin osa toiminnasta järjestetään kouluilla. On tärkeää suunnitella toimintaa yhdessä ja käydä mahdollisimman monipuolista kanssakäymistä koulujen rehtoreiden ja opettajien kanssa. Tärkeää myös selvittää koulujen tarpeet liikunnalliselle toiminnalle ja pyrkiä vastaamaan näihin tarpeisiin. Jokaisella koululla on omat käytännöt ja nämä tulee huomioida.

Seuroja liittyi toimintaan mukavasti. Ongelmana on ollut sitoutuminen pitemmällä aikavälillä seurojen omien kiireiden ja ohjaajapulan vuoksi. Seurojen saamia hyötyjä toi-

mintaan osallistumisesta tulee selvittää ja tuoda ne tietoon. Seurojen osallistuminen toimintaan tulee tehdä helpoksi.

Muista koordinaatioryhmän toimijoista WAU järjestää Rovaniemellä toimivaa liikunnallista kerhotoimintaa. Heiltä olemme saaneet tärkeää tietoa kerhojen järjestämisestä. Lappin Liikunta on lappilainen asiantuntija lasten ja nuorten liikuttamisessa. Heiltä saamme paljon tietotaitoa toiminnallemme. Tulevaisuudessa vammaisurheilun (VAU) kanssa tehtävää yhteistyötä tulisi kasvattaa.

Yhteistyökumppaneita ja sponsoreita saatiin mukaan toimintaa tukemaan. Yhteistyötä voidaan tulevaisuudessa kehittää ja pohtia miten saadaan molemmille osapuolille hyötyjä. Suunnitelmat tulee tehdä hyvin, jotta hyödyt saadaan maksimoitua. Raportointi saavutetuista hyödyistä on tärkeää.

Tiedottaminen on ollut haasteellista. Kouluille tarvitaan selkeä paikka, josta löytää tiedotteet järjestettävästä toiminnasta. Vaatii yhdessä suunnittelua koulujen kanssa. Toiminnasta tulee antaa enemmän tietoa ja sen pitää olla helposti saavutettavissa. Liikuntakalentereiden tulee olla selkeitä ja mahdollisuutta yhteiseen liikuntakalenteriin muiden toimijoiden kanssa tulee selvittää.

Viestinnän tulee olla monipuolista ja nykyaikaista. Yhteiset viestintäsuunnitelmat ovat puuttuneet ja ne olisi tärkeää toteuttaa. Viestinnän keinot tulee pohtia palvelemaan mahdollisimman hyvin kohderyhmiä. Internet sivut ja sosiaalisen median kanavat ovat tärkeitä viestintäkanavia. Ne tulee pitää ajan tasalla ja toimivina.

Kerhojen järjestämisen onnistuminen, saavutetut hyödyt ja kehittämisen tarpeet

- Kerhot saatiin käynnistettyä kouluille, joissa oli vähemmän järjestettyä iltapäivätoimintaa.
- Osallistujien määrä vaihteli paljon koulujen välillä.
- Tieto kerhoista ei tavoittanut oppilaita kaikilla kouluilla.

- Kotisivujen kerhokalenterit olivat aluksi haastavia ja muuttuvia. Kouluille tarvitaan omat päivittyvät kalenterit ja tietoa kerhoista.
- Kerhot tärkeää saada alkamaan heti koulun päätyttyä. Tähän olemme saaneet parannusta ja kerhojen ajat ovat pysyvämpiä.
- Yhteistyö opiskelijoiden ja seurojen välillä lähti hyvin toimimaan, mutta sitoutuminen seuroilla haasteellista pitemmällä aikavälillä. Kerhojen vähäinen osallistujamäärä ei tuo opiskelijoille riittävästi ohjauskokemusta. Kerhoon tulevien määrä olisi hyvä saada tietoon ennakkoon.
- Seurat pääsivät esittelemään toimintaansa lapsille kerhoissa.
- Kerhoissa toiminta on ollut matalalla kynnyksellä tapahtuvaa ja ilmaista.
- Kerhoista oli löydetty uusia lajeja ja harrastuksia.
- Kauempana keskustasta oleville kouluille on ollut hankalaa saada ohjaajia.
- Uusien kerhojen ja lajikokeiluiden mahdollisuutta myös koulupäivien aikana sekä iltaisin tulee selvittää.
- Liikuntapaikkojen hyödyntämistä ja liikuntamahdollisuuksien lisäämistä tulee kartoittaa.

Tapahtumien järjestämisen onnistuminen, saavutetut hyödyt ja kehittämisen tarpeet

- Tapahtumia saadaan järjestettyä tehokkaasti verkostoyhteistyöllä.
- Tapahtumat olivat toimineet hyvin ja niissä tavoitetaan isoja määriä oppilaita.
- Tapahtumapaikat ovat olleet toimivia ja turvallisia.
- Seuroilla on mahdollisuus esitellä toimintaansa.
- Mahdollisuus jakaa perheille ja oppilaille tietoa.
- Tapahtumien yhdistäminen jatkossa, jotta koulujen ei tarvitse järjestää vapaita ja kuljetuksia niin usein. Samalla saadaan tapahtumista tehokkaampia.
- Kilpailuja koulujen välille kaivataan takaisin. Toteutetaan mahdollisesti hie-
man eri tavalla kuin ennen. Mahdollisuus osallistua matalalla kynnyksellä ja
kilpasarjaan. Seurat mukana järjestämässä.

- Kouluille tarvitaan jatkossakin monipuolisia liikunnallisia tapahtumapäiviä. Järjestämässä urheiluseurat, opiskelijat ja Sportisti Roi.
- Kauempana asuville tulee tarjota yhtäläiset mahdollisuudet osallistua. Vaatii kuljetusmäärärahojen suuntaamista.

Toiminnan kartoituksen perusteella tein Sportisti Roi toiminnasta SWOT-analyysin (kuvio 7). Analyysissä pohdin toiminnan vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Analyysi pohjautuu omaan pohdintaani havaintojen pohjalta, joissa on huomioitu koordinaatioryhmässä ensimmäisenä toiminta vuotena nousseet asiat.

Kuvio 7. Sportisti Roi toiminnan SWOT-analyysi.

8.3 Käynnistetyt kehittämistoimenpiteet ja toimenpidesuosituksukset

Käynnistyneet kehittämistoimenpiteet

Lajikokeilupassi

Koululaisille lajikokeilu liikuntapassit, joilla he pääsevät tutustumaan haluamiinsa lajeihin kolmen viikon ajan syksyllä 2016. Lajikokeilu passit otetaan aluksi kokeiluun kaikille

Rovaniemen 5-6 luokan oppilaille ja myöhemmin pyritään laajentamaan muille luokille. Passilla voi osallistua kolme kertaa lajikokeiluun, joko yhteen lajiin useasti tai useampaan lajiin kerran. Koululaiset saavat suunnitella passin nimen, logon ja värityksen. Tällä aktivoidaan oppilaita ja herätetään kiinnostusta. Useat seurat ilmaisivat seurakyselyssä halukkuutensa osallistua lajikokeilu kampanjaan. Passien kaulanauhat ja muovitaskut hankitaan yhteistyökumppaneiden avulla, joilla he saavat samalla itselleen näkyvyyttä. Passiin voidaan liittää myös etuja, kuten alennuksia liikuntapaikkoihin, välineisiin tai ottelutapahtumiin. Lajikokeiluihin varataan kouluilta salivuoroja ja ne voidaan järjestää myös seuran omilla harjoittelupaikoilla. Kampanjan tarkoituksena on tarjota koululaisille mahdollisuus tutustua useisiin lajeihin, löytää itselleen sopiva harrastus ja madaltaa vähän liikkuvien lasten kynnystä osallistua liikuntaharrastuksiin. Kampanjan vaikuttavuutta seuroja ajatellen mitataan kyselyllä kampanjan jälkeen.

Liikuntahaaste

Koululaisten aktivoimiseksi järjestämme liikuntahaasteen kaikille Rovaniemen 5-6 luokan oppilaille. Haaste on jatkumoa lajikokeilupassi kampanjalle ja myös tämä haaste on tarkoitus toteuttaa myöhemmin muille luokille. Haaste järjestetään loppuvuodesta 2016. Haasteessa oppilaat merkitsevät kuukauden ajan kännykällä, tabletilla tai tietokoneella sovellukseen päivittäisen liikuntamääränsä minuutteina. Oppilaat keräävät sovelluksessa olevaan kelloon liikunta-aikaa ja tavoitteena on kerätä minimimääränä 2 tuntia päivässä. Liikuntasuoritukset on jaoteltu kevyeen ja reippaaseen liikuntaan. Oppilaat voivat seurata omaa, luokkansa ja koulunsa liikuntamäärää. Sovellus saadaan haasteeseen yhteistyön kautta Tornion ammattikorkeakoululta. Sovelluksen avulla saadaan kerättyä hyödyllistä tietoa koululaisten liikkumisesta. Haasteen aikana pyrimme järjestämään koululaisille monipuolisia mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen ja tiedottamaan näistä mahdollisimman hyvin. Kouluille toimitamme haastekuvaukset, tulostaulukoita ja tiedotteita liikuntamahdollisuuksista. Samalla pyrimme sitouttamaan koulut paremmin toimintaan sopimalla selkeät paikat tiedotteille ja ohjeistamalla toimintaan. Luokille voidaan nimetä tsemppioppilas, joka päivittää oman luokkansa keräämät liikuntamäärät luokassa olevaan tulostaulukkoon.

Uudet kotisivut ja liikuntakalenteri

Viestinnän ja tiedottamisen kehittämiseksi olemme luomassa uudet kotisivut palvelemaan paremmin kohdeyleisöämme. Uudet sivustot luodaan kaupungin järjestelmäsi-
antuntijoiden kanssa, joten saamme sivustoillemme pysyvämmän ja helposti saavutetta-
van tuen. Tarkoitus on tehdä nykyaikaiset ja toimivat sivustot, joilla kerrotaan toimin-
nastamme ja koko kaupungin kattavasta liikuntatarjonnasta. Sivujen päivittämiseen an-
netaan oikeuksia useammalle henkilölle, jotta ne pysyvät kokoajan ajan tasalla. Samalla
kartoitamme mahdollisuutta luoda kattava liikuntakalenteri sivustoille, jolle eri toimijoi-
den järjestämät toiminnot saadaan lajikohtaisesti yhdessä paikassa näkyviin. Tämä aut-
taa harrastajia löytämään helposti itseään kiinnostavat liikuntamahdollisuudet.

Toimenpidesuosituksat Sportisti Roille

Viestintäsuunnitelma

Toiminnan järjestämisestä ja tapahtumista on hyvä tehdä viestintäsuunnitelmat, jotta
viestintä olisi toimivaa, tehokasta ja johdonmukaista. Viestintäsuunnitelman avulla voi-
daan jakaa tehtävät tasaisesti ja saadaan paremmin kuva viestinnän tarpeista. Viestin-
nästä on hyvä sopia yhdessä, jotta saadaan yhtenevä linja viestintään ja pohditaan mitä
haluamme kertoa. Viestintäsuunnitelmassa tulee huomioida sekä sisäinen että ulkoinen
viestintä. Tulevaisuudessa kannattaa selvittää mahdollisuudet viestintäyhteistyöhön seu-
rojen ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Sosiaalinen media on nykyään tärkeä viestintä-
kanava ja näihin viestinnän kanaviin tulee saada koulutusta, jotta niiden käyttö olisi
toimivaa. Liitteenä viestintäsuunnitelman malli (liite 2).

Seurojen ja koulujen sitouttaminen

Seurat ja koulut ovat tärkeitä toimijoita toimintamme järjestämisessä. Molemmilla on
kiire oman toimintansa pyörittämisessä, joten lisätehtävien hoitamiseen ei helposti löy-
dy voimavaroja. Tämän takia on tärkeää suunnitella toiminnot heille siten, että osallis-
tuminen olisi mahdollisimman helppoa. Seurojen kanssa tulee kartoittaa ajankohdat,
milloin he pääsevät pitämään kerhoja ja tarjota riittävästi mahdollisuuksia. Kouluille
tulee tehdä tiedotteet valmiiksi ja järjestää niille selkeä paikka. Koulujen kanssa tulee
yhdessä sopia, kuka huolehtii tiedotteiden viemisestä paikoilleen. On myös tärkeää

mennä keskustelemaan ja suunnittelemaan paikanpäälle, jotta he voivat kertoa omat mielipiteensä. Tällä voidaan oikaista turhat epäselvyydet, joihin osallistuminen voi helposti kaatua. Lisäksi tulee selvittää mahdollisuuksia palkita toimintaan osallistuvia seuroja.

Yhteistyökumppanit ja sponsorointi

Yritykset ovat kiinnostuneita tukemaan lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen lisäämistä. Yhteistyökumppaneita hankkiessa on tärkeää pystyä kertomaan omasta toiminnastaan selkeästi ja määritellä mihin tukea tarvitaan. Sportisti Roi toiminnasta kertomiseen tarvitaan päivitettävä ohjelma, jossa kerrotaan kaikki tarpeellinen tieto tiivistysti. Tällainen on esimerkiksi brand roadmap (Moser 2003). Videot ovat tehokkaita kertomaan toiminnasta ja näiden tekemistä tulee harkita myös Sportisti Roissa. On tärkeää raportoida yhteistyökumppaneille riittävän usein, jotta yhteistyö ei kaadu tiedon puutteeseen. Molempien osapuolten tulisi saada hyötyä yhteistyöstä. Markkinointiyhteistyö on suuri mahdollisuus yhteistyökumppaneiden kanssa.

Toiminnan laajentaminen

Sportisti Roi toimintaa ollaan laajentamassa nuorille ja aikuisille. Varsinkin nuoret on tärkeää saada liikkumaan enemmän. Yhteistyötä kannattaa tehdä kaupungin nuorisopalveluiden kanssa. Näiden lisäksi tulisi selvittää mahdollisuuksia järjestää toimintaa erityisryhmille. Uusiin ryhmiin liittyvää yhteistyöverkostoa tulee kasvattaa entisestään ja selvittää millaiselle toiminnalle on tarvetta. Samalla tulee selvittää tarve toiselle koordinaattorille, koska yhden koordinaattorin on haastavaa pitää laajenevaa toimintaa kasassa lisääntyvien tehtävien kasautuessa. Kaksi koordinaattoria voivat myös paremmin suunnitella ja kehittää toimintaa yhdessä.

Uusia kerhoja

Kouluissa järjestettävien iltapäiväkerhojen lisäksi tulee selvittää mahdollisuudet järjestää kerhoja muissa liikuntapaikoissa. Uimahallissa voisi järjestää koululaisille hyppykerhon ja matalan kynnyksen uintikerhon. Muita mahdollisia kerhoja voisi järjestää esimerkiksi lasketteluun ja keilailuun. Sportisti Roi tiedottaisi kerhoista ja järjestäisi ammattitaitoiset ohjaajat kerhoille, jotka vastaavat myös kerhojen turvallisuudesta. Näihin kerhoihin

tarvittaisiin luultavasti ilmoittautuminen ennakoon. Kerhoihin pääsisi mahdollisuuksien mukaan joko ilmaiseksi tai pienellä osallistumismaksulla.

9 Pohdinta

Kehittämistyön aihe on erittäin ajankohtainen ja kiinnostava. Olen ollut vuosia töissä Rovaniemen kaupungin palveluksessa ja tämän takia olen kiinnostunut selvittämään mahdollisuuksia kehittää liikuntapalveluitamme verkostoyhteistyön avulla. Tutkimuksen tekeminen Sportisti Roi verkostoyhteistyöstä ja alakoululaisille käynnistetyistä toiminnoista oli tärkeää. Sen avulla saatiin tietoa verkostoyhteistyön käynnistämisen onnistumisesta, kartoitettiin toimintaan vaikuttavia seikkoja ja selvitettiin kehittämistarpeita. Kerätyn tiedon avulla pystyttiin luomaan ideoita toiminnan kehittämiseksi ja saatiin käynnistettyä konkreettisia kehittämistoimenpiteitä.

9.1 Pohdintaa tuloksista

Sportisti Roin tavoitteena on kehittää tehokasta verkostoyhteistyötä ja tuottaa sen avulla rovaniemeläisille koululaisille liikkumisen iloa. Toimintaan osallistumisen ja havainnoinnin avulla saatiin kerättyä koko vuoden ajalta hyödyllistä tietoa verkostoyhteistyön toiminnasta ja toimintatavoista. Toiminnan käynnistäminen alakouluille ei ollut millään tavalla yksinkertaista tai helppoa. Aikataulu oli tiukka ja tehtävää oli todella paljon. Verkostoyhteistyö saatiin kuitenkin aloitettua ja toiminnan koordinaatioryhmään tuli mukaan useita liikunta-alan toimijoita sekä yhteistyötahoja.

Jokaisella verkostossa mukana olevalla tulee olla oma roolinsa toiminnan järjestämisessä, jotta voimavarat saadaan tehokkaasti hyödynnettyä. Monien toimijoiden aikataulujen yhteensovittaminen on haasteellista, mutta pääosin kokouksiin on päässyt suurin osa toimijoista paikalle. Jakautuminen työryhmiin on auttanut toiminnan organisoimista ja vastuun jakautumista tasaisemmin. Toiminnan organisointi on haastavaa, koska toimijoita, sidosryhmiä ja tehtävää on paljon. Koordinaattorilla on suurin vastuu toiminnan kasassa pitämisestä.

Kokoustoiminta ja kehittämispalaverit ovat tärkeässä roolissa toiminnan kehittämisen sekä verkostoyhteistyön kannalta. Niitä ei tule järjestää turhaan, vaan kokoontumiselle tulee olla selkeä tarve. Havainnointiin perustuen kokouksien ja palaverien onnistumiseen vaikuttaa monet tekijät. Ilmapiiirin tulee koordinaatioryhmässä olla myönteinen ja innostava. Jos ilmapiiiristä tulee painostava ja raskas, niin on helppo jättäytyä pois kokouksista ja toiminnasta. Kaikki toimijat, eri tyyppiset henkilöt ja heidän tuomat voimavarat tulee ottaa huomioon. On tärkeää, että osallistujat tuntevat toisensa ja missä he työskentelevät. Itsensä esittelyyn ja ideoiden kertomiseen tulee antaa mahdollisuus. Ennen kokouksia on hyvä antaa riittävä pohjatieto ja ideointi tehtäviä, jotka voidaan kokouksissa hyödyntää tehokkaampina aikaansaannoksina. Kokouksien tulee olla hyvin johdettuja, selkeitä ja tehokkaita. Yhteinen tavoite ja yhdessä tekemisen henki tulee säilyttää jatkuvasti.

Saimme käynnistettyä ilmaisia liikunnallisia iltapäiväkerhoja kouluille, joilta puuttui tällaista toimintaa. Toimintaa ei olla kuitenkaan saatu vakiinnutettua monelle koululle yhteistyön toimimattomuuden takia. Tämä vaatii yhdessä suunnittelua ja toimivien ratkaisujen löytämistä koulukohtaisesti. Kerhojen lisäksi järjestimme useita tapahtumia, joissa oppilaat pääsivät tutustumaan eri lajeihin ja liikuntamahdollisuuksiin. Monet seurat lähtivät toimintaan mukaan ja pääsivät esittelemään koululaisille toimintaansa sekä kerhoissa että tapahtumissa. Osa koululaisista olikin löytänyt itselleen uuden harrastuksen ja seuroissa harrastavat pääsivät kokeilemaan uusia lajeja. Kilpailullisuutta ja menestyspaineita pyrittiin vähentämään, mutta varsinkin koulujen välisiä kilpailuja kaivattiin takaisin. Kilpailuja tullaankin järjestämään eri lajeissa ja niihin pyritään saamaan osallistuminen helpoksi kaikille. Tarvitaan mahdollisuus osallistua matalalla kynnyksellä ja kilpailullisille kilpasarja, jossa halukkaat pääsevät ratkomaan paremmuuden.

Kyselyn avulla saatiin kerättyä hyödyllistä tietoa Sportisti Roin liikunnallisten iltapäiväkerhojen käynnistämisen onnistumisesta. 3 luokkalaisille tehdyn kyselyn mukaan kerhoihin oli osallistunut ensimmäisten 6 kuukauden aikana 26% kyselyyn vastanneista, joka on samaa luokkaa LIITU-tutkimuksen (2014, 25.) koulun kerhoihin osallistuvuuden kanssa. Pääosa kerhoihin osallistuneista olivat osallistuneet kerhoihin noin kerran viikossa. Tämä johtuu luultavasti siitä, ettei kolmannen luokan oppilaalle ollut omalla koululla useita kerhoja joka viikolle tarjolla. Kerhojen aiheet ja esiteltävät lajit olivat

vaihtuvia, joten niiden kiinnostavuus koululaisten kannalta on otettava huomioon. Oppilailla oli mahdollisuus osallistua Sportisti Roin kerhoihin muillakin kouluilla. Kerhoihin osallistumista voimme yrittää kasvattaa paremmalla tiedottamisella, haastekampanjoilla ja monipuolisella kerhotarjonnalla. Hyvät kerhokokemukset lisäävät positiivista viestiä toiminnasta ja tuovat uusia oppilaita kerhoihin.

Oli hienoa huomata, että olimme tavoittaneet urheiluseuraan kuulumattomista oppilaita, sillä he ovat yksi toimintamme tärkeimmistä kohderyhmistä. Toki oppilaiden aktiivointia tulee tehostaa, jotta osallistumisprosentti saadaan nousemaan entisestään. Sportisti Roi pyrkii auttamaan koululaista löytämään itselleen sopivan liikuntaharrastuksen tarjoamalla mahdollisuuksia tutustua erilaisiin lajeihin. Kerhoihin osallistuneista oppilaita 45% ilmoitti päässeensä kokeilemaan uusia lajeja kerhoissa. Puolet uusia lajeja kokeilleista oppilaita ilmoittivat jonkin lajin alkaneen kiinnostamaan heitä. Tämä kertoo siitä, että olemme toiminnallamme oikeassa suunnassa.

LIITU-tutkimuksessa (2014, 42.) raportoitiin liikunnan esteiksi etteivät lapset ja nuoret viitsi lähteä liikkumaan, heillä ei ole aikaa liikkua tai muut harrastukset vievät heidän aikansa. Oman kyselyni mukaan Sportisti Roin kerhoihin osallistumattomuuden suurin syy oli, että lapset harrastavat jo liikuntaa seuroissa. Seuroissa harrastavia tulee kuitenkin rohkaista kokeilemaan uusia lajeja. Harrastusten monipuolisuus tukee lasten kokonaisvaltaisempaa kehittymistä. Seuroissa harrastavien oppilaiden mukaan saaminen vaatii onnistunutta tiedottamista kerhoista ja riittävän innostavaa toimintaa. Kerhot pyritään järjestämään heti koulun päätteeksi omalla koululla, joten aikataulusta osallistuminen ei monilla enää jää kiinni. Tärkein kohderyhmämme on kuitenkin vähän liikkuvat ja seuroihin kuulumattomat lapset.

Vähän liikuntaa harrastava muuttaa toimintaansa vasta sitten, kun hän saa tarpeeksi positiivisen kokemuksen liikunnasta tai mielellään useita kokemuksia. Liikuntaan osallistumisen voivat estää monet tekijät, kuten LIITU-tutkimuksesta (2014, 45.) käy ilmi. Toiminnan järjestäjänä voimme vaikuttaa varsinkin liikkujan liikunnallisen pätevyyden kokemiseen. Sportisti Roi kerhoissa pyrittiin liikunnasta nauttimiseen, hauskuuteen ja osallistumiseen matalalla kynnyksellä. Kyselyn vastausten perusteella oppilaat ovat pitäneet kerhoista, niissä on ollut hyvät ohjaajat ja kerhopaikat ovat olleet mukavia. On

erittäin tärkeää huolehtia kerhojen hyvästä ilmapiiristä niiden jatkuvuuden kannalta. Tämä onnistuu perehdytetyillä ohjaajilla, innostavilla kerhoilla ja toimivilla liikuntapaikoilla sekä välineillä.

Toimiva viestintä on olennainen osa Sportisti Roi toiminnan onnistumisen kannalta. Viestinnästä vastaa pääosin koordinaattori, joten hänen tulee olla hyvin perillä viestintäkeinoista. On tärkeää huolehtia, että toiminnasta tiedotettavat asiat pysyvät ajan tasalla ja niitä päivitetään riittävän usein. Käytettävät viestintäkanavat, -keinot ja -tyyli tulee pohtia yhdessä. Tieto tulee olla helposti löydettävissä oppilaille ja heidän vanhemmilleen. Viestintäsuunnitelmat ovat hyödyllisiä työkaluja viestinnän selkeyttämiseksi ja niitä tulisi käyttää myös Sportisti Roissa. Viestintäsuunnitelmissa tulee suunnitella verkoston sisäinen viestintä ja ulospäin suuntautuva viestintä.

Kyselyn mukaan 89% oppilaista ja 88% heidän vanhemmistaan olivat saaneet tietoa Sportisti Roista. Eniten tietoa oli saatu koulujen kautta ja jonkin verran myös Sportisti Roin kotisivujen kautta. Kysymys ei kuitenkaan selvittänyt millaista tietoa saatiin ja kuinka usein. Havaintoihini perustuen tiedottamisessa on ollut ongelmia osassa kouluista. Toimitetut tiedotteet toiminnasta olivat vaikeasti löydettävissä useiden esitteiden joukosta tai eivät olleet ollenkaan esillä. Opettajien aktiivisuudella on iso merkitys tiedon jakamisen kannalta. Tiedotteille tulisi löytyä selkeä paikka ja niiden vaihtamisesta tulee sopia opettajien kanssa. Jokainen koulu on oma yksikkönsä ja jokaisessa toimitaan omalla tavallaan. Toiminnan onnistuminen kouluilla vaatii yhdessä sopimista ja menemistä paikan päälle varsinkin aloitus vaiheessa. Pelkästään sähköpostien ja puheluiden avulla ei luultavasti saada yhteistyötä toimimaan. Toiminnan aikanakin on hyvä keskustella kunkin koulun opettajien kanssa, mikä toimii ja miten toimisi paremmin. Koulut voivat jättäytyä pois toiminnasta, jos sen järjestäminen on hankalaa ja epäselvää.

Koulujen ohella myös seurojen sitouttaminen toimintaan on ollut haastavaa. Seuroilla on oman toimintansa järjestämisessä kiire ja ohjaajat ovat sitoutuneet lähinnä omien harjoitusten pitämiseen. Myös heidän kanssaan tulee yhdessä sopia minkälaisella panoksella he voivat milloinkin toimintaan osallistua. Mahdollisuus osallistua tulee tehdä mahdollisimman helpoksi seurojen kannalta. Jokainen toteutunut kerho on tärkeä, joten pienikin panostus seuroilta on arvokasta. Seuroille tulee kerätä tietoa saavutettavista

hyödyistä. Sportisti Roi kerhoissa seurat voivat esitellä koululaisille mahdollisuuksiaan harrasteryhmiin, joissa kilpaileminen ei ole pääasia, vaan liikunnan ilo.

Taloudellisesti verkostoyhteistyö on erittäin tärkeää varsinkin nykyisessä tiukassa taloustilanteessa. Kunnan liikuntapalvelut joutuvat jo muutenkin karsimaan palveluitaan ja sillä ei olisi mahdollisuutta järjestää tällaista toimintaa omin resurssein. Monen toimijan tuoma panostus mahdollistaa ilmaisen liikunnallisen toiminnan järjestämisen, joka on erittäin tärkeä asia varsinkin vähävaraisille perheille, joilla ei ole mahdollisuutta osallistua kalliisiin harrastuksiin. Toiminnan rahoitus oli aluksi opetus- ja kulttuuriministeriöltä saadulla seuratuella ja tarkoituksena oli, että kaupunki ottaa isompaa vastuuta toiminnasta. Tuen raukeaminen nopeutti tätä prosessia, mutta aiheutti koordinaattorin vaihdoksen myötä toiminnan osittaisen seisahtumisen. Sportisti Roi toiminnan siirtyminen kaupungin liikuntapalveluiden koordinoimaksi auttaa jatkuvuuden kannalta ja mahdollistaa samalla myös kaupungin liikuntapalveluiden kehittämisen eri ikäryhmille.

Yhteistyökumppaneita on mahdollista saada lisää, koska lasten ja nuorten liikuttaminen on tällä hetkellä erittäin ajankohtainen ja tärkeä aihe. Tällaista toimintaa lähdetään helposti tukemaan ja tekemään yhteistyötä. Mukaan tulevien kumppaneiden kanssa tulee kehittää yhteistyömahdollisuuksia ja pitää heidät ajan tasalla toiminnan etenemisestä. Sponsoreiden mukaan saamiseksi tulee pystyä kertomaan toiminnasta ja tarpeista mahdollisimman selkeästi. On tärkeää, että tuen antaja saa hyötyjä myös itse ja nämä hyödyt tuleekin tuoda esille jo tukea hakiessa, kuten myös mahdolliset yhteistyön mahdollisuudet.

Koordinaattorilla on tällä hetkellä useita vastuualueita, joista hänen tulee huolehtia. Kiire ja tehtävien paljous saattaa aiheuttaa sen, että aletaan priorisoida tehtäviä ja jätetään pienemmät, kuitenkin tärkeät seikat vähemmälle huomiolle. Toimintaa on tarkoitus laajentaa muillekin ikäryhmille ja laajentaminen on jo aloitettu nuorille sekä aikuisille. Tämä lisää entisestään koordinoinnin haastetta, joten tulee pohtia toisen koordinaattorin tarvetta. Kaksi koordinaattoria voisivat jakaa vastuuta ja kehittää yhdessä toimintaa.

Toiminnan tulee olla pitkäjänteistä, koska muutoksia ei saada hetkessä aikaiseksi, vaan muutokselle pitää antaa oma aikansa. Varsinkin koulujen vakiintuneet toimintamallit ovat toimineet pitkään, joten niihin muutoksen tuominen ei tapahdu hetkessä. Samoin urheiluseuroissa vaaditaan aikaa muutoksien järjestämiseen. Osa seuroista on jo lähtenyt tuomaan uusia vaihtoehtoja kilpailullisen tarjonnan lisäksi ja kiinnostusta löytyy paremmin yhteistyön tekemiseen. Sportisti Roin kannattaa jatkaa kokeilukulttuuria ja etsiä toimivia ratkaisuja koululaisten liikuttamiseksi. Ei tule lannistua, vaikkei aina osallistujia löydetä, koska jokainen järjestetty liikunnan mahdollisuus on tärkeä. Toimintaa tulee kehittää jatkuvasti yhteisiä voimavaroja ja tietoa hyödyntäen.

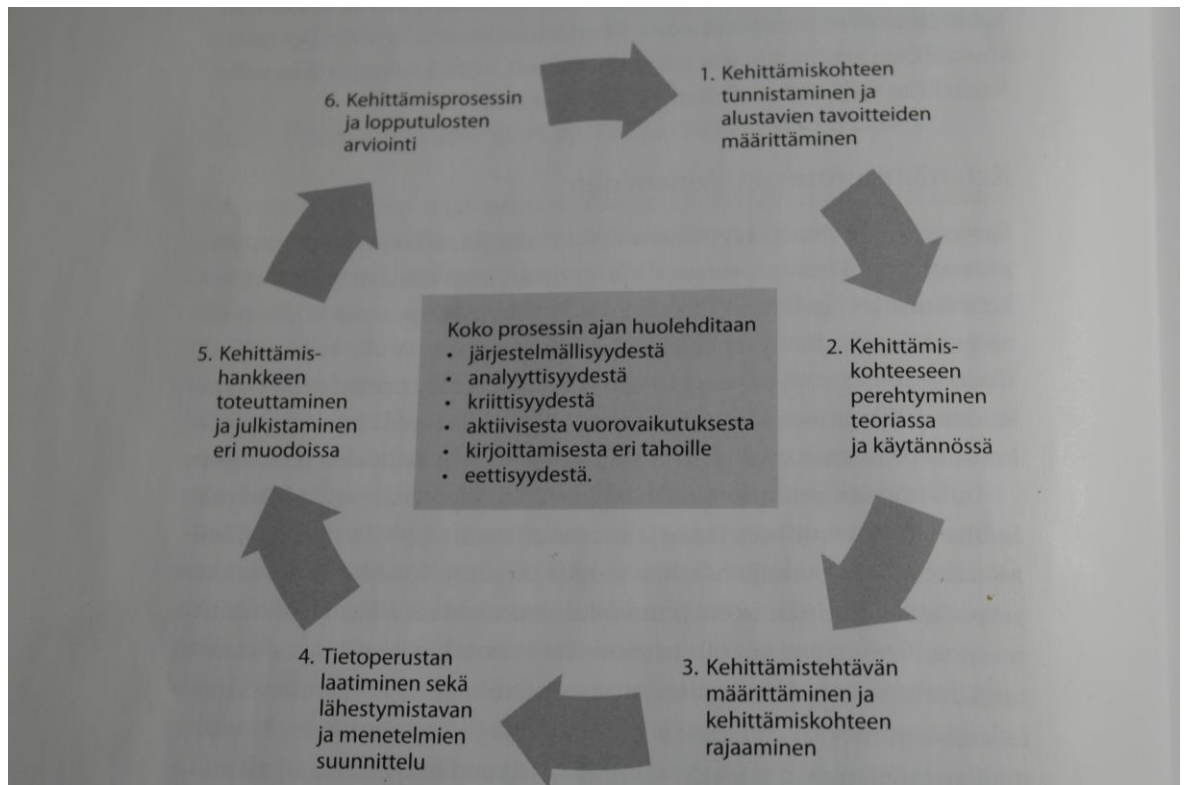
9.2 Pohdintaa tutkimuksesta

Sanat tutkimus ja kehittäminen liitetään usein yhteen, ja myös kehittämistyössä korostuu tutkimuksellisuus. Tutkimuksellinen kehittämistyö voidaan aloittaa erilaisista syistä, kuten organisaation kehittämistarpeista tai tarpeesta saada aikaan muutoksia. Kehittämistyöhön kuuluu yleensä käytännön ongelmien ratkaisua ja uusien ideoiden, käytänteiden tai palveluiden tuottamista ja toteuttamista. Tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena on luonnostella, kehitellä ja ottaa käyttöön uusia ratkaisuja. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 17-19.)

”Tutkimuksellinen kehittämistyö on ihmisten välistä vuorovaikutusta, kysymysten muotoilua ja tutkimista, tiedon tuottamista, uusien yhteistyösuhteiden rakentamista, muutoksen hakemista ja ohjaamista, liikkumista tuntemattomalla alueella, epävarmuuden kohtaamista ja yllättävien haasteiden käsittelyä” (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 20). Tutkimuksellisella otteella otetaan kehittämistyöhön vaikuttavat tekijät kattavammin huomioon ja täten tulokset ovat paremmin perusteltavissa. Saadut tulokset ja kehittämistyön dokumentoitu tieto tulisi pystyä liittämään teoreettiseen tietoon. On tärkeää osoittaa, mihin teorioihin tutkimuksellinen kehittämistyö liittyy ja tuoko se niihin jotain uutta. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 21.)

Kehittämistyötä kuvataan usein prosessina, jossa eri vaiheet seuraavat toisiaan. Kuviossa 8 esitetään malli tutkimuksellisen kehittämistyön prosessin etenemisestä. Käytännös-

sä prosessia ei yleensä saada jaettua näin selkeästi vaiheisiin, ja vaiheiden välistä eroa voi olla vaikea löytää. Usein prosessissa voidaan joutua palaamaan taaksepäin tai mennään edestakaisin vaiheiden välillä, ennen kuin voidaan edetä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 22-23.)

Kuvio 8. Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 24.)

Tämän kehittämistyön lähestymistavaksi valittiin toimintatutkimus. Toimintatutkimuksen tavoitteena on ratkaista organisaatiossa ilmeneviä käytännön ongelmia ja luoda uutta ymmärrystä ilmiöstä. Toimintatutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, miten asioiden pitäisi olla, eikä vain siitä, miten asiat ovat tällä hetkellä. Toimintatutkimuksessa on olennaista ottaa organisaatiossa toimivat ihmiset aktiivisesti mukaan tutkimukseen ja kehittämiseen. Yhdessä kehitetyt ratkaisut ovat usein parempia kuin yksinomaan ulkopuolelta tulevat ajatukset. Yhteisön jäsenet tuntevat toimintansa haasteet paremmin kuin muut. Heidän tulee olla myös valmiita tehtäviin muutoksiin. Toimintatutkimuksessa muutos voi tapahtua tai olla tapahtumatta. Lisäksi muutos voi olla aivan toisenlainen kuin prosessin alussa on tavoiteltu. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 58-59.)

Tutkimuksen alkaessa pohdittiin aiheen rajaamisen mahdollisuuksia. Todettiin, että toiminnan kehittymistä seurataan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, jottei jouduta rajaamaan kehittämisideointia mihinkään tiettyyn aihealueeseen. Sportisti Roin toimintaa laajennettiin tutkimuksen aikana yläkoululaisille ja aikuisille, mutta tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä päätettiin keskittyä lähinnä alakoululaisille suunnatun toiminnan kehittämiseen.

Toimintatutkimuksessa toiminta etenee suunnittelun, havainnoinnin ja arvioinnin kehänä, jossa jokaista vaihetta toteutetaan järjestelmällisesti ja kriittisesti. Prosessi on syklinen eli eri vaiheet toistuvat uudelleen. Tämä tapahtui Sportisti Roi toiminnan kehittämisessä suunnittelun, kokeiluiden, havainnoinnin ja jatkuvan arvioinnin syklinä. Toimintatutkimus katsotaan yleensä laadulliseksi lähestymistavaksi, mutta siinä voidaan hyödyntää myös määrällisiä menetelmiä. Tutkimusaineistoa voidaan kerätä esimerkiksi kyselyllä, ryhmäkeskusteluilla, aivoriihityöskentelyllä, haastattelulla tai havainnoimalla. Havainnointia pidetään yhtenä tehokkaimpana aineistonkeruumenetelmänä toimintatutkimuksessa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 60-61.)

Tässä kehittämistyössä käytetyillä tutkimusmenetelmillä saatiin kerättyä tarpeellista tietoa kehittämistyötä varten. Koordinaatioryhmässä käydyt keskustelut ja havainnointi olivat paras tapa kerätä tietoa toiminnan etenemisestä ja koordinaatioryhmän toiminnasta. Tutkijan rooli saattaa aiheuttaa tutkimusongelmia, sillä laadullisessa tutkimuksessa tutkijan oma kokemus, sekä ymmärrys vaikuttavat aina siihen, miten tutkija tulkitsee tutkimuskohdetta (Vilkkä 2005, 98). Tässä tutkimuksessa tutkijan rooli oli haasteellista määritellä. Toimintaa pyrittiin seuraamaan tutkijan näkökulmasta, mutta samalla osallistuttiin kehittämiseen ja ideointiin omana itsenä. Osallistumalla lähes kaikkiin Sportisti Roin kokouksiin ja kehittämispalavereihin kerättiin paljon huomioita kehittämistyön aikana. Näiden huomioiden, toiminnan seuraamisen ja verkostoon kuuluvien tahojen kanssa käytyjen keskusteluiden kautta saatiin luotua kattava kuva toiminnasta. Tutkimuksen aikana ideoitiin jatkuvasti mahdollisia kehittämistoimenpiteitä ja osallistuttiin toiminnan kehittämiseen projektin edetessä.

Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2014, 62) mukaan toimintatutkimuksissa on yleisesti käytetty menetelmänä toimijoiden yhteisiä keskusteluita, diskursseja, joita voidaan ku-

vata yhteisesti hyväksyttyihin näkemyksiin tai mielipiteisiin hakeutuviksi keskusteluiksi. Tutkija dokumentoi keskusteluissa päätettyjä tavoitteita, toimijoiden näkemyksiä ja toimintaa. Tutkimuksen aikana kerättiin tutkimusaineistoa keskusteluiden avulla kouksissa, kehittämispalavereissa ja tapaamisissa. Huomioita kirjattiin ylös keskusteluis- ta esille nousseista näkemyksistä, toiminnan etenemisestä ja tavoitteista. Tiedon avulla pyrittiin kartoittamaan toimintaa ja hyödyntämään sitä toiminnan kehittämiseksi.

Jatkuvassa diskurssissa tuodaan erilaiset väitteet ja tiedot ryhmän kriittisen tarkastelun kohteeksi. Tutkijan tehtävänä on välittää tieteellistä tietoa projektin jäsenille sekä jäsen- tää esiin nousevia ajatuksia ja ongelmanratkaisumalleja. Tutkijan rooli on kaksisuuntai- nen, yhtäältä hän tutkii ja toisaalta käyttää keräämiään tietoja hankkeen kehittämiseksi. (Anttila 2000.)

Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2014, 42) mielestä havainnointi on hyvin suositeltava menetelmä kaikkien kehittämistyöhön. Hyödyllistä tietoa saa usein paremmin tarkkai- lemalla todellisia tapahtumia kuin esimerkiksi kyselyillä ja haastatteluilla. ”Havainnoin- nin suurin etu on, että sen avulla voidaan saada välitöntä, suoraa tietoa yksilöiden, ryh- mien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä” (Hirsjärvi – Remes - Sajavaa- ra 2009, 213).

Kehittämistyöhön valittiin osallistuva havainnointi aineistonkeruumenetelmäksi, koska se oli luonnollinen keino havainnoida Sportisti Roin toimintaa. Eskola ja Suoranta (2008, 98) kertovat teoksessaan, että osallistuvaksi havainnoinniksi kutsutaan sellaista aineistonkeruu tapaa, jossa tutkija osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan jollakin tavoin. Tutkija tarkkailee havainnoinnin aikana objektiivisesti tutkimuksen kohdetta ja tekee samalla muistiinpanoja. (Metsämuuronen 2008,42.)

Osallistuva havainnointi voi olla aktiivista tai passiivista. Aktiivisessa osallistuvassa ha- vainnoinnissa tutkija vaikuttaa läsnäolollaan tutkittavaan ilmiöön. Tutkija voi olla mu- kana esimerkiksi kehittämistyössä, projektissa tai vastaavassa tilanteessa aktiivisena toi- mijana. Passiivisella havainnoinnilla puolestaan tarkoitetaan tutkijan osallistumista il- man vaikuttamista toiminnan kulkuun. Molemmissa tavoissa tutkijan on pystyttävä erit- telemään oma roolinsa. (Anttila 2000.)

Havainnoinnissa tulkintaan liittyy aina kerätyn aineiston ymmärtäminen. Aineisto ei liity automaattisesti yhteen, vaan havainnoijan on rakennettava kerätystä tiedosta looginen kokonaisuus. Tietoon ja ymmärrykseen tarvitaan kehittäjän, aineiston ja teorian välistä keskustelua. Havainnoinnilla kerätyn tiedon analyysi syntyy yleensä kahdessa toisiinsa nivoutuvassa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa havainnot yhdistetään eli pelkistetään. Toisessa vaiheessa saadut tulokset tulkitaan. Kerätty aineisto ei kuitenkaan ole ratkaisu kehittämistehtävään vaan materiaalia, jolle kehittämistyö perustuu. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 119.)

Ojasalon, Moilasan ja Ritalahden (2014, 40) mukaan kyselyä voidaan käyttää aineiston-keräämiseen, kun tutkittava aihealue tunnetaan hyvin, mutta halutaan varmistua sen paikkansa pitävyydestä. Kysely toimii kehittämistyössä esimerkiksi lähtötilanteen selvittämiseen tai loppuvaiheessa kehittämistyöllä saavutettujen tulosten arviointiin. Kyselytutkimuksen etuna on, että niiden avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto kysymällä monia asioita ja monelta henkilöltä yhdellä kertaa. Kyselyn heikkoutena puolestaan on, ettei voida varmistaa vastaajien suhtautumista vakavasti tutkimukseen. Myös väärinymmärryksiä on vaikea kontrolloida. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195.)

Tutkimuksessa käytetty kysely tehtiin osaksi kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskukseen laajempaa kyselyä. Heidän kyselynsä ajoittui hyvin kehittämistyön tekemisen kannalta ja käsitteli kattavammin lasten liikunnan harrastamista sekä siihen liittyviä tekijöitä. Vastauksia käsitellessä pystyttiin vertailemaan Sportisti Roita koskevan kyselyn tuomia tietoja ja heiltä saatuja hyödyllisiä vastauksia. Kyselyiden yhdistämisellä sitouduttiin noudattamaan muiden aikatauluja ja tämä aiheuttikin jonkin verran viivästyksiä, sekä huolta kehittämistyön etenemisen kannalta. Kysely vastaukset saatiin 3 luokkalaisten osalta ja otos koko oli suhteellisen kattava. Muidenkin luokkien tietoja olisi ollut hyvä päästä vertailemaan kattavamman tiedon saamiseksi. Kyselyiden avulla saatiin kuitenkin kerättyä kehittämistyötä tukevaa tietoa.

Käytettyjen menetelmien lisäksi pohdittiin haastattelujen tekemistä sidosryhmille. Haastattelua pohtiessa todettiin, että keskeisiltä henkilöiltä ollaan jo saatu vastaukset kysymyksiin osallistumalla aktiivisesti kokouksiin ja keskustelemalla heidän kanssaan. Täten

ei oltaisi saatu uutta tietoa kehittämisen tueksi. Haastatteluilla olisi kuitenkin saanut vahvistettua kerätyn tiedon luotettavuutta.

Tutkimuksen eettisyydestä huolehdittiin kertomalla koordinaatioryhmän jäsenille ja tutkimukseen liittyneille henkilöille tehtävästä opinnäytetyöstä. Tutkimusta tehdessä huolehdittiin hyvästä tieteellisestä käytännöstä, mikä tarkoittaa Vilkan (2005, 29-31) mukaan sitä, että tutkija huolehtii tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmien eettisestä kestävydestä. Tutkimuksessa käytetty tieto kerättiin alan tieteellisestä kirjallisuudesta ja muista asianmukaisista lähteistä. Tutkimuksen tekemiseen ja tutkimusmenetelmiin perehdyttiin tutustumalla keskeisiin lähdeoteksiin sekä aiempiin tutkimuksiin.

Validiteetin ja reliabiliteetin käsitteitä on vaikeaa käyttää toimintatutkimuksessa. Reliabiliteetti sopii huonosti käsitteenä, koska toimintatutkimus on itsessään interventio eli väliin tuleva muuttuja, jolla pyritään muuttamaan vallitsevia käytäntöjä. Tulokset ovat totta vain tietyssä paikassa tietyn ajan. Validiteetti perustuu ajatukseen, että tutkija subjektina esittää ajatuksen objektista. (Huttunen, Kakkori & Heikkinen 1999, 113-114.)

Toimintatutkimus etenee systemaattisesti välttämällä tieteellistä jäykkyyttä ja tarkkuutta, koska sen sisäinen ja ulkoinen validiteetti on heikko. Tutkimuksen tavoitteet liittyvät tiettyyn tilanteeseen, otos on rajallinen eikä se pyri riippumattomien muuttujien kontrolliin. Tämän vuoksi toimintatutkimuksen tuloksilla on merkitystä vain kyseiselle kohteelle eikä sen avulla tavoitella yleistettäviä tieteellisiä tuloksia. (Anttila 2000.)

9.3 Yhteenveto

Miten alakoululaisille käynnistetyssä liikunnallisessa iltapäivätoiminnassa onnistuttiin?

- Kerhoja saatiin käynnistettyä kouluille ja luokille, joille ei vielä ollut liikunnallista iltapäivätoimintaa. Niiden avulla saatiin mahdollistettua useiden erilaisten kokeilu mahdollisuus koululaisille. Osa koululaisista oli löytänyt itselleen harrastuksen kerhojen ja järjestettyjen tapahtumien kautta.
- Tulosten mukaan osallistujien määrä on vaihdellut ja jäänyt osalla kouluista oletettua alhaisemmaksi. Kerhoilla oli tavoiteltu urheiluseuraan kuulumat-

tomia koululaisia. Kerhoihin osallistuneet ovat pitäneet kerhoista, niissä on ollut hyvät ohjaajat ja kerhopaikat ovat olleet mukavia. Urheiluseuraan kuuluminen oli suurin syy kerhoihin osallistumattomuuteen.

- Kerhojen toteutumisen kannalta haasteena on ollut koulujen ja seurojen sitouttaminen toimintaan.
- Kerhojen onnistumisen kannalta on jatkossakin huolehdittava perehdytetystä ohjaajista. Kerhoista tulee tiedottaa paremmin koululaisia hyödyntäen useita tiedotuskanavia.

Miten verkostoyhteistyö toimii ja saavutetaanko sillä hyötyjä?

- Verkostoyhteistyö on toiminut hyvin. Sidosryhmät ovat osallistuneet pääosin aktiivisesti toiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen. Yhteishengestä ja yhteisestä tavoitteesta tulee huolehtia. Roolit tulee olla selkeät.
- Verkostoyhteistyöllä saadaan hyödynnettyä mukana olevien tahojen voimavarat paremmin. Yhteistyöllä saadaan tuotettua toimintaa tehokkaasti ja vältetään päällekkäistä toimintaa. Toimintaa saadaan tuotettua sinne, mihin on tarvetta.
- Tiedon ja osaamisen hyödyntäminen tehokasta.
- Seuroilla on mahdollisuus esitellä toimintaansa, saada uusia harrastajia ja positiivista näkyvyyttä.
- Toiminta on taloudellisesti kannattavaa. Kerhot ovat koululaisille ilmaisia, joka on tärkeää varsinkin vähävaraisille perheille. Tämä mahdollistetaan usean toimijan tuomalla panostuksella.
- Toiminnan organisointi on haastavaa. Jakautuminen työryhmiin on auttanut vastuun ja tehtävien jakautumista. Toista koordinaattoria voidaan tarvita toiminnan laajentuessa.

Keskeisimmät kehittämisen kohteet Sportisti Roi toiminnalle:

- Viestinnän ja tiedottamisen kehittäminen.
- Koulujen ja seurojen parempi sitouttaminen toimintaan.
- Yhteistyökumppaneiden hankkiminen ja yhteistyön kehittäminen heidän kanssaan.

- Koululaisten tehokkaampi aktivointi eri keinoin.
- Toiminnan laajentaminen uusille kouluille ja muille ryhmille.

Uusia tutkimusaiheita:

- Miten urheiluseurat hyötyvät verkostoyhteistyöhön osallistumisesta?
- Verkostoyhteistyön tuomat taloudelliset hyödyt.
- Verkostoyhteistyöllä tuotetun liikunnallisen toiminnan kehittäminen aikuisille/nuorille.
- Kartoitus vähän liikkuvista lapsista ja nuorista sekä heidän toiveista liikunnan suhteen.

Lähteet

Anttila, P. 2000. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Luettavissa:

<https://metodix.wordpress.com/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/> Luettu: 13.10.2015.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.

Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 2008. Luettavissa:

http://www.ukkinstituutti.fi/filebank/1477-Fyysisen_aktiivisuuden_suositus_kouluikaisille.pdf Luettu: 13.1.2016.

Haaga Helia ammattikorkeakoulu. Luentomateriaali.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Huttunen, R., Kakkori, L., & Heikkinen, R. 1999. Toiminta, tutkimus ja totuus. Teoksessa Heikkinen, H., Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Atena Kustannus. Jyväskylä.

Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. 2013. Liikuntapedagogiikka. Bookwell Oy. Juva.

Kuntalaki 410/2015. Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410> Luettu: 3.7.2015.

Kuntarakenne, 2015. Kuntatalousohjelma arvioi kuntatalouden kehitysnäkymiä vuoteen 2019. Luettavissa: <https://www.kuntarakenne.fi/kao-wiki/fi/uutishuone/kuntatalousohjelma-arvioi-kuntatalouden-kehitysnakymia-vuoteen-2019> Luettu: 23.4.2015.

Kuntaliitto, 2016. Nykytilan määrällinen tarkastelu. Luettavissa:

<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/kulti/liikunta/nykytila/Sivut/default.aspx> Luettu: 14.3.2016.

Kuntaliitto, 2015. Liikuntapalvelut kohti 2025-lukua. Luettavissa:

<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/kulti/liikunta/liikunta2020/Sivut/default.aspx> Luettu: 15.7.2015.

Liikuntalaki 390/2015.

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390> Luettu: 3.7.2015.

Liikuntatoimi tilastojen valossa, 2013. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:1.

Luettavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2015/liitteet/OKM1.pdf?lang=fi> Luettu: 13.2.2016.

Liikuntatoimi tilastojen valossa, 2012. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:22.

Luettavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/OKM22.pdf?lang=fi> Luettu: 13.5.2015.

LIITU-tutkimus, 2014. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2015:2. Luettavissa:

http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/347/VLN_liituraportti_150317.pdf

Luettu: 8.1.2016.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. International Methelp Ky. Helsinki.

Miettinen, P. 1999. Liikkuva lapsi ja nuori. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Moser, M. 2003. United We Brand. How to Create a Cohesive Brand That's Seen, Heard and Remembered. Harvard Business Press. Boston.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Sanoma Pro Oy. Helsinki.

Puronaho, K. 2014. Drop-out vai throw-out? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:5. Luettavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/okm5.pdf?lang=fi> Luettu: 21.1.2016.

Rinta, T., Lind, P., Lipponen, H. & Tamminen, K. 2008. Viikarit vauhdissa – Motorisia harjoitteita lapsille ja nuorille. Spurtti Oy.

Roihu10, 2014. Luettavissa: <http://www.ulapland.fi/news/Yhteistyolla-Rovaniemi-liikunnan-ja-urheilun-huipulle-/30873/509143de-8c00-41d0-a453-28ea8dee0184> Luettu: 13.2.2015.

Rovaniemen kaupunki. Laaja hyvinvointikertomus 2013-2016. Luettavissa: <https://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=d6a0ee46-b1f9-4996-ab4c-ccd7bc565f74> Luettu: 1.7.2015.

Rovaniemen kaupunki. Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma 2015. Luettavissa: <https://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=f82b9d45-525f-4d43-a5b4-5d940165f960> Luettu: 1.7.2015.

Rovaniemen kaupunki. Palvelutilaukset 2014. Luettavissa: <https://www.rovaniemi.fi/fi/Palvelut/Kuntainfo/Talous/Palvelusopimukset> Luettu: 1.7.2015.

Rovaniemen kaupunki. Talousarvio 2015, taloussuunnitelma 2016-2018. Luettavissa: <https://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=3f1e8327-077a-40e2-8f38-f4b12425c74d> Luettu: 1.7.2015.

Sportisti Roi, 2014. Luettavissa: <http://www.sportistiroi.fi> Luettu: 13.2.2015.

Suomen perustuslaki, 16§. Luettavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> Luettu: 22.4.2015.

Vakkuri, J. 2009. Paras mahdollinen julkishallinto? Gaudeamus. Helsinki.

Viestintäsuunnitelman malli. Luettavissa: [http://isy.fi/wp-](http://isy.fi/wp-content/uploads/2014/01/Viestintäsuunnitelman_malli.pdf)

[content/uploads/2014/01/Viestintäsuunnitelman_malli.pdf](http://isy.fi/wp-content/uploads/2014/01/Viestintäsuunnitelman_malli.pdf) Luettu: 8.3.2016.

Vilka, H. 2005. Tutki ja Kehitä. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Vuori, I. 2009. Liikunnan lisääminen. Luettavissa:

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=seh00149 Luettu: 14.1.2016.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake Sportisti Roi

SPORTISTI ROIN LIIKUNNALLISET ILTAPÄIVÄKERHOT

Mistä olet saanut tietoa Sportisti Roin iltapäiväkerhoista? Voit merkitä useampia vaihtoehtoja.

1	En ole saanut tietoa iltapäiväkerhoista
2	Koululta
3	Vanhemmiltani
3	Sisaruksiltani
4	Kavereiltani
5	Lehdistä
6	Sportisti Roin kotisivuilta
7	Jostain muualta, mistä? _____

Oletko itse osallistunut Sportisti Roin iltapäiväkerhoihin syys-helmikuun välisenä aikana?

1	En
2	Kyllä, noin _____ kertaa viikossa.

VASTAA SEURAAVIIN KYSYMYKSIIN, JOS OLET OSALLISTUNUT SPORTISTI ROIN ILTAPÄIVÄKERHOTOIMINTAAN. Kuinka hyvin ohessa esitetyt väittämät pitävät paikkansa sinun kohdallasi? Ympyröi sopivin vaihtoehtonumeroista 1, 2, 3, 4 tai 5.

	Ei pidä					Pitää				
	lainkaan					täysin				
	paikkaansa					paikkansa				
Kerhossa on ollut kivaa	1	2	3	4	5					
Kerhopaikka on ollut mukava	1	2	3	4	5					
Olen saanut liikkua kerhossa niin kovaa kun olen halunnut	1	2	3	4	5					
Olen oppinut kerhossa uusia asioita	1	2	3	4	5					
Kerhon ohjaaja(t) ovat olleet mukavia	1	2	3	4	5					
Kerhokaverit ovat olleet kivoja	1	2	3	4	5					
Haluaisin jatkaa kerhossa käymistä	1	2	3	4	5					

Oletko päässyt kokeilemaan Sportisti Roin iltapäiväkerhoissa uusia lajeja?

- 1 En
 - 2 Kyllä, mitä lajeja?
-

Onko joku Sportisti Roin iltapäiväkerhoissa harrastamasi uusi laji alkanut kiinnostamaan sinua?

- 1 Ei
 - 2 Kyllä, mikä tai mitkä lajit?
-

VASTAA TÄHÄN KYSYMYKSEEN, JOS ET OLE OSALLISTUNUT SPORTISTI ROIN ILTAPÄIVÄKERHOTOIMINTAAN. Miksi et ole osallistunut? Voit merkitä useampia vaihtoehtoja.

- 1 Minulla ei ole ollut tietoa niistä
 - 2 En ole kiinnostunut liikunnasta tai urheilusta
 - 3 En ole kiinnostunut liikuntakerhoista
 - 4 Harrastan liikuntaa ja urheilua urheiluseurassa
 - 5 Minulla on muita harrastuksia kuin liikunta ja urheilu
 - 6 Minulla ei ole ollut kuljetusta kodin ja kerhon välillä
 - 7 Kerhojen alkamisajat eivät ole sopineet minulle
 - 8 Kaverini eivät ole mukana kerhotoiminnassa
 - 9 Joku muu syy, mikä?
-

Kysymys vanhemmille

Mistä olette saaneet tietoa Sportisti Roin iltapäiväkerhoista? Voitte merkitä useampia vaihtoehtoja.

- 1 Emme ole saaneet tietoa iltapäiväkerhoista
- 2 Koululta
- 3 Omalta lapselta
- 4 Muilta vanhemmilta
- 5 Lehdistä
- 6 Sportisti Roin kotisivuilta
- 7 Jostain muualta, mistä? _____

KIITOKSET VASTAUKSISTANNE & HYVÄÄ ALKANUTTA VUOTTA 2015!

Liite 2. Viestintäsuunnitelma malli

Tapahtuman / tiedotettavan asian aihe:
Mistä on kyse?
Ajankohta:
Viestinnän kohderyhmät:
Viestintäkanavat:
Viestintäkeinot ja materiaalit:
Aiheeseen liittyvät tapahtumat:
Viestinnän aikataulut:
Viestinnän vastuuhenkilöt:
Muuta huomioitavaa:
Viestinnän sisältö / keskeiset viestit:

Käytännön tehtävät, vastuuhenkilöt, ajankohta ja toteutus

Tehtävä	Vastuuhenkilö	Ajankohta	Toteutus

(Viestintä suunnitelmamalli)